

AALBORG UNIVERSITET

Kvinder, narrativer og historie(erindrings)brug – fortiden i nutiden

A second sense in which such memory is deep stems from the fact that narrative templates have deeply held emotional resonance and are a fundamental part of the identity claims of a group. The result is that schematic narrative templates act as unnoticed yet very powerful coauthors when we attempt to simply tell "what really happened." (Wertsch, 2008, s. 142).

Nanna Jeppe

Aalborg Universitet: Historie med sidefag i Psykologi

Afleveringsdato: 10.01.2023

Vejleder: Ivan Lind Christensen

Specialets omfang: 130.810 tegn

Studienummer: 20164033

Abstract

When the #MeToo movement emerged in 2017, it enhanced the equality debate. In Denmark, the primary focus was, among other things, on consent laws, gender quotas and sexism in the workplace. In addition, recent years have offered debate regarding our history, which escalated in the wake of the police killing of George Floyd. Gry Jexen's book published in 2021 *Kvinde Kend Din Historie - Spejl Dig i fortiden* is an example of how the equality debate and history writing are combined. Jexen's presents 50 female portraits, and the purpose of the book is to write more women into history and create historical awareness about women in history. This thesis therefore aims to investigate how Jexen uses history to construct communities of memory and how these creates identities. The thesis's theoretical starting point of the thesis is based on theory primarily from the subject of history, but theory from the field of psychology is also included. The first part of the study is an analysis based on James Wertsch's theory of specific and schematic narratives. The second part of the study analyses the results from the narrative analysis combined with the selected theory about historical consciousness, history use and identity formation. Furthermore, part two of the analysis investigates the construction of community of memory is treated and how this is identity-creating.

The study finds that Jexen's work with the portraits of women is an example of the history use, in which a contemporary agenda is supported through concrete use of history. The women presented in the work have no direct connection to each other, but through the use of history, Jexen constructs a connection with these women as a starting point.

The analysis found that through the specific narratives (the portraits of women) pervasive patterns and character functions can be seen, and these have a connection to a schematic narrative. The main character function in each specific narrative is 'the strong woman' who emerges because she stands in opposition to the character function 'the patriarchal society'. Through the portraits, some general character traits and value sets are attached to the women. These have the character of being modern (contemporary), from which parallels can be drawn to individualism and the autonomous and active human being. Through the conveyed character traits, a pretended community of memories is constructed, linked to the woman, which can be said to be identity-creating by virtue of its reality-creating and formative function.

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Forskningsoversigt	4
Erindring og historiebevidsthed	5
Narration	7
Identitet	8
Kildepræsentation	10
Kvinde Kend Din Historie – Spejl dig i fortiden	10
Metode	11
Teori	12
Herstory	12
Historiebevidsthed og erindrings(fællesskaber)	13
Historiebevidsthed	13
Erindring	14
Wertsch narrativer	15
Specifikke narrative	16
Skematisk narrativ	16
Erindring – kollektiv og individuel	17
Erindringsfællesskab	18
Identitetsdannelse	20
Identitetsdannelse i senmoderniteten	21
Analyse	22
Titlen	22
Kvinde Kend Din Historie	22
Spejl din i fortiden	23
Narrativernes opbygning og plot	25
Eksemplarisk eksempel på narrativernes opbygning	27
Karakterfunktionerne	29
Karakterfunktionerne i det skematiske narrativ	34
Det skematiske narrativ	34
Karakteristika knyttet til karakterfunktionerne	35
Kvinde kend din historie – erindrings(brug)	37
Erindringsfællesskaber og identitetsdannelse	39
Herstory	43
Konklusion	45
Litteraturliste	47

Bøger	47
Artikler.....	48
Avisartikler	49
Internetsider	51

Indledning

I 2021 udkom Gry Jexen med bogen *Kvinde Kend din Historie – Spejl dig i fortiden*. Bogen var en udbygning af hendes podcast med samme navn, der årene op til havde fået stor succes. Jexen selv er uddannet historiker, og har ifølge hende selv, oplevet en markant underrepræsentation af kvinder i historielitteraturen under hendes uddannelse. Dette affødte hendes mål om: at skrive flere kvinder ind i historien. I et interview til forfatterstafetten udtalte hun *''Min drøm er jo, at vi en dag aldrig nogensinde skal høre ordet kvindehistorie mere. Men at alle mennesker er en del af en fælles, stor historie''* Videre udtalte hun, at vi skal kende disse kvinder før vi kan skrive dem ind i historien. Når vi så kender disse kvinder, så kan vi begynde at omtale dem på samme måde, som vi i generationer har omtalt mænd (Forfatterweb, 17. nov).

Det synes ikke tilfældigt, at en bog som Jexens udkommer på det tidspunkt som den gør. Siden #MeToo ramte USA og senere Europa, har bevægelsen blusset op i forskellige ligestillingsdiskussioner såsom kvindekvoter, øremærket barsel, samtykkelovgivning, og da Sofie Linde ramte skærmen under Zulu Comedy Galla 2020 eskalerede debatten i medierne. Der er endnu engang sat spot på kønnes relation, ulighed og feminisme. Grænserne imellem hvad man må og ikke må, hvordan man skal opføre sig og ikke opfører sig, er blevet mere mudrede og debatten mere polariseret. Det store fokus på køn og ligestilling skiller vandene, og en stor del danskerne er træt af debatten, og synes den er gået for vidt (Thiesen, 2020, Politiken). Internationalt viser undersøgelser dog, at Danmark til stadighed sakker bagud i forhold til ligestilling når der sammenlignes med vores sammenlignelige nabolande.¹ Det er med al tydelighed blevet et konfliktpunkt, at man i nutiden vurderer fortiden ud fra nutidige standarder. Vi lever i en tid, hvor fortiden bliver sat uden lup. Der bliver sat spørgsmålstejn ved fortidens morale, og om den skal 'omskrives' eller bevares som den er. Internationalt har Black Lives Matters bevægelsen fået fremmarch efter politidrabet på George Floyd, og dette igangsatte demonstrationer og systemkritiske diskussioner. Efterfølgende udvidede debatten sig til, at omhandle slave- og kolonihistorien. Diskussionen ramte da også Danmark, og i 2020 blev en historisk buste af Frederik V. smidt i Københavns havn som del af en historiebevidstheds happening om kolonitiden (Türker, 2020, Berlingske).

¹ WeForum. ''Global gender gap report 2022'' Konsuleret 6. januar 2023 [Global Gender Gap Report 2022 | World Economic Forum \(weforum.org\)](https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2022)

Om det er en hånd på et lår, slikken i et øre, Simons Spies udskejelser, monumenter der rives ned eller flødebollebørn der er malet brune i hovedet, så bliver vores fortid i høj grad sat på dagsordenen. Vores identitet og historie hænger sammen, og det skaber selvsagt debat, når mennesker begynder at anfægte fortiden og derigennem hvem 'vi' er som mennesker og nation.

Jexens bog *Kvinde Kend Din Historie – Spejl dig i fortiden* skriver sig derfor ind i en samtid hvor ligestillingsspørgsmålet ikke er afsluttet, og det er blevet højaktuelt at diskutere fortiden; især ud fra et moralsk perspektiv. Hun mener at vi skal forstå nutiden ligestillingsproblematikker ved at forstå fortiden. Bogen udfordrer både den manglende ligestilling i historieskrivningen, ved at sætte fokus på kvinder igennem portrætter af 50 historiske kvinder, men trækker også tråde op til vores nutid. Det er langt fra første gang, at historien bliver anvendt på baggrund af nutidige agendaer, og bogen bliver et glimrende eksempel på, hvordan historieskrivningen er præget af dens samtid.

Dette speciale har derfor til formål at undersøge hvordan Jexen anvender kvindelige portrætter og historiebrug til at 'skrive kvinder ind i historien'. Derudover vil der blive undersøgt hvilket erindringsfællesskaber bogen konstruerer, og hvorledes disse kan være identitetsskabende. Specialet forholder sig udelukkende til Jexens bog som kilde, og grundet erindringsarbejdes principper, vil den løbende blive sat i kontekst til portrætternes fortid og vores nutid. Speciale arbejder derfor ud fra følgende problemformulering:

Hvordan bruges historieskrivningen til at konstruerer erindringsfællesskaber i bogen *Kvinde kend din historie – et spejl til fortiden* og hvorledes kan disse siges at være identitetsskabende?

Forskningsoversigt

For at kunne undersøge hvordan *Kvinde Kend Din Krop – Spejl dig i fortiden* konstruerer erindringsfællesskaber og hvorledes de er identitetsskabende, er det naturligt at undersøge anden forskning relateret til dette forskningsfelt. Som forventet, er der dog ikke fundet anden forskning med det konkrete fokus som dette speciale arbejder ud fra. Den følgende forskningsoversigt vil derfor præsentere forskning der relaterer sig til specialets fokusområde. Denne forskning omhandler erindringsforskning med fokus på historiebevidsthed og erindringsbrug. Derudover vil der blive præsenteret forskning om narration i relation til historiebevidsthed, og afsluttende vil der være et afsnit omkring identitetsbegrebet med særligt fokus på identitetsdannelse relateret til det sociale.

Erindring og historiebevidsthed

Erindringsfeltet er stort og bredt og ikke forbeholdt faglitteraturen. Når mennesker arbejder med erindring og historiebrug, er vi nødt til at forholde os reflekteret til deres udsagn, og forstå hvorledes erindringsvidenskaben bliver anvendt til forskellige formål relateret til historiebrug. I Danmark har foregangsmændene indenfor erindringsvidenskaben været, Claus Bryld som også har samarbejdet en del med Anette Warring, og Bernard Eric Jensen. I 2011 udkom Warring med en længere artikel, som behandlede forskningsfeltet indenfor erindring og historiebrug *”Forskning i erindring og historiebrug er så sammenvævet, at det giver mening at behandle det som et sammenhængende forskningsfelt. Det er stort, ekspanderende og heterogent, og det er karakteriseret ved at være flerfagligt og ved at gøre brug af mange forskellige begreber”* (Warring, 2011, s. 6). Som Warring selv påpeger, indeholder erindringsfeltet mange forskellige begreber, nogle omhandler det samme og andre overlapper med hinanden, og nogle forstrider hinanden. Warring fokuserer blandt andet på ’Public history’ og ’popular memory’, som beskæftiger sig med forholdet imellem det offentlige og den individuelle erindring. Disse forskningsfelter blomstrede op i 1970’erne, og havde fokus på, at undersøge de mindre ’sete’ grupper i historien, heriblandt kvinderne. En vigtig pointe der udsprang som følge af denne forskning var, at mennesker i mindre grad erindrer personligt, og i højere grad erindrer i tråd med nogle offentlige temaer, figurer eller fortællerstrukturer (Warring, , 19-20).

Bryld havde sin opmærksomhed på det han kaldte historiekultur og definerer det således *”...den individuelle og kollektive proces, hvorved historien formidles og bruges ud fra bestemte former (genre) og normer”* (Bryld, 2001, s. 153). Han mente, at historikere i højere grad skulle koncentrere sig om, hvordan historien bliver produceret og formidlet af andre end historikere selv. Han er især interesseret i den offentlige politiske kamp om historien. Han mente at historikerne ville blive kørt ud på et sidespor, hvis de ikke begyndte at anerkende, og interesserer sig for, at historien er blevet langt mere mangfoldig. Historien er ikke blot en videnskab, men har også til formål, at underholde, kritisere, legitimerer og oplyse, og dette sker over det hele, både i skole, massemedierne, kirken mm. Han italesætter yderlig grundvilkåret, at historien beskæftiger sig med fortiden, og at menigmand ikke kan identificere sig med dette, og deraf mistes interessen for historien. Dette resulterer i *”I dag må fortællingens konstrueres på en måde, så den bliver relevant, og det gælder såvel teknisk som med hensyn til indholdet ”* (Bryld, 2001, s. 152).

Omdrejningspunktet for Jensens historiedidaktik var begrebet historiebevidsthed. Jensens definerer historiebevidsthed således: *”Hele det samspil, der findes mellem menneskers*

fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning. [...] Historiebevidsthed tager afsæt i det forhold, at fortiden er til stede i nutiden som erindring og fortidsfortolkning, og at fremtiden er til stede som et sæt forventninger. Begrebet retter altså opmærksomheden mod det menneskelige eksistensvilkår, at i en levet nutid indgår der altid såvel en erindret fortid som en forventet fremtid ” (Jensen, 1996, s. 5-6). Jensens arbejde var centralt for det nordiske paradigmeskift, i forhold til hvilken beskæftigelsesområder historiedidaktikken skulle behandle fremadrettet. Der blev sat fokus på dannelsen af historiebevidsthed, hvilken form og brugsfunktion den antog, og hvilken sociokulturel relevans den havde (Jensen 2017, s. 24-35).

Udenfor Danmarks grænser er det sociologen Maurice Halbwachs der har været pioner indenfor erindringsforskningen. Halbwachs producerede tre centrale værker omkring erindring, hvoraf det tredje og sidste 'On Collective Memory' vil lægge grund for denne forskningsoversigt. Det anvendte eksemplar er en nyere oversættelse fra 1992, med en introduktion skrevet af Lewis. A Coser hvor han gennemgår Halbwachs tidligere forskning. Halbwachs forholder sig til mange aspekter vedrørende erindring såsom, drømme, sprog, religion sociale klasse mm. I kraft af specialetets fokus, vil det følgende afsnit fokusere på konstruktionen af erindring og den kollektive erindring.

Den kollektive erindring er med udgangspunkt i Halbwachs opfattelse, en social konstruktion som ikke blot er givet, men noget vi har i grupper *”While the collective memory endures and draws strenght from its base in a coherent body of people, it is individuals as groups who remember”* (Halbwachs, 1992, s. 22). Med udgangspunkt i denne socialkonstruktivistiske tilgang, mener han, at da vi erindrer i grupper. Der findes derfor mange forskellige kollektive erindringer, da sociale grupper og forskellige institutioner har deres egen kollektive erindring. Sociale klasser, kollegaer, familier og arbejdspladser har deres egen specifikke historik, da deres medlemmer over længere tid konstruerer deres egen kollektive erindring. Det er individet selv som erindrer, og ikke grupper og institutioner. Men individet erindrer udelukket fordi det er placeret i disse specifikke grupper og institutioners kontekst, hvoraf individet trækker på denne kontekst til at rekonstruerer fortiden. Halbwachs tydeliggøre, at individets erindring er afhængigt af den sociale kontekst. Det er igennem den sociale, at individet får hjælp til at vide hvad der skal huskes og glemmes, og hvordan man skal forstå bestemte begivenheder (Halbwachs, 1992, s. 22). Videre skriver Halbwachs om historisk erindring, og forklare igen, at individet ikke direkte erindrer fortiden *”it can only be stimulated in indirect ways through reading or listening or in commemoration and festive occasions when people gather together to remember in common deeds and accomplishments of long-departed member of the groups”* (Halbwachs, 1992, s. 24) Halbwachs er sidenhen blevet kritiseret for hans

deterministiske anskuelse af kollektiv erindring, og der er efterfølgende etableret konsensus om, at det er mennesket selv som subjektivt erindrer i en social kontekst.

Narration

James Wertsch anvendes af den narrative tilgang, stammer fra hans overbevisning om, at narration kan anvendes til at forstå menneskelige handlinger, erindring og identitet (Wertsch, 2021, s. 8). Hans umiddelbare interesse for narrationen stammer fra hans ønske om at undersøge national erindring og identitet, og han fokuserer på interne strukturer som former diskurser og det mentale liv. Derudover anskuer han narrationen som et kulturelt redskab, der bliver leveret fra historien, kultur og andre institutionelle kontekster (Wertsch, 2021, s. 9). Wertsch anerkender at der er mange forskellige måder at formidle og bearbejde fortiden, blandt andet igennem medier, men han fokuserer på hvordan vi taler og tænker om fortiden, især igennem det tekstuelle (Wertsch, 2021, s. 10). Hans teori leverer blandt andet et begrebsapparat med begreberne, co-authors, specifik og skematisk narrative og narrative templates (disse beskrives yderlig i teoriafsnittet). Igennem hans arbejde har han vist *“...my purpose is to introduce the distinction between two different levels of narrative organization and demonstrate the need to recognize this distinction in discussions of historical consciousness and collective memory* (Wertsch, 2004, s. 60). Med udgangspunkt i russisk historie, har han vist, hvorledes et skematisk narrativ løbende former den kollektive erindring af bestemte historiske russiske begivenheder (specifikke narrativer) *”In sum, the Russian Expulsion of Alien Enemies narrative template routinely shapes specific narratives about the past.”* (Wertsch, 2021, s. 102).

Wertsch arbejde med narrativer tager udgangspunkt i at forstå sammenspillet mellem distinktionernes to niveauer han opstiller, og hvordan det har indflydelse på den kollektive erindring. Jürgen Straub beskæftiger sig derimod med narrativet på et mere fænomenologisk plan, og ser på dets funktion.

Her arbejdes der ud fra følgende forståelse af narrativer : *”... narrativ is an experiential construction, it concurrently addresses time both (1) a universal phenomenon of movement from past to present to future that conditions and limits all human experience, and (2) a unique phenomenon that appears as a personally appropriated interpretation for each person”* (Straub, 2005, s. 5). Narrativer er ikke blot erindring om fortidens hændelser, men er en retrospektiv konstruktion hvoraf tidligere hændelser vurderes ud fra aktuelle anskuelser, og evaluering af signifikansen af disse hændelser. Der er uenighed om hvorvidt narrativeres strukturer er universelle, men der henvises til Claude-levi Strauss og Jean M. Mandler som forslår nogle generelle strukturer. I forhold til

nærværende speciale, er det værd at fremhæve Mandlers påstand *''Mandler argued that all well-formed stories include a protagonist's goals and their formation, the protagonist's attempts to achieve these goals, and the outcomes of the efforts''* (Straub, 2005, s. 12).

Straub tydeliggør, at narrativer kan anvendes forskelligt i kraft af hvilken position man arbejder ud fra, såsom fænomenologisk, psykodynamisk, retorisk eller kognitivt mm. Han betragter dem som et lingvistisk fænomen og diskursive i forhold til forstå nutidens kulturer og samfund *''In this sense, narrative accounting in the present era gains its character from long-standing traditions of storytelling, oral history, accounts of personal memory, and variety of literary genres (including historical writing, the novel, and scientific accounts of cross-time change)''* (Straub, 25, s. 100).

Narrativer kan både anskues deskriptive og performative. Deres handlinger er med til at illustrere og videreformidle herskende diskurser og værdier, altså deskriptive. De kan også være performative og konstruere traditionsbrydende diskurser og værdier. Narrative fortællinger gør dog mere end blot at etablerer en diskursiv verden af værdier; disse fortællinger skriver sig ofte ind i igangværende institutionaliserede sociale mønstre. Narrativernes funktion kan være af generer, understøtte eller forstyrre den bestående tradition (Straub, 2005, s. 110). Videre sættes identitet i sammenhæng med diskurser, i og med at de har indvirkning på individets identitetsdannelse. Igennem diskursive narrativer, og hvordan vi italesætter vores virkelighed, påvirkes individet *''At the outset, the very categories by which we understand individual identities are largely a by-product of discursive elaboration''* (Straub, 2005, s. 111). Narrativerne sætter ord på vores diskursive virkelighed, og det er herigennem at individet kan finde mening og blive påvirket i dets identitetsdannelse. Narrativer, historiebevidsthed og identitet hænger sammen i kraft af, historiske narrativer uundgåeligt har indflydelse på vores virkelighedsforståelse, kultur, værdier og herigennem indflydelse på identitetsdannelse *''For good or ill, we each live within and are constructed by particular historical narratives – of our people, culture, nations, region, family, and so on''* (Straub, 2005, s. 116).

Identitet

Grundet at specialet er skrevet ud fra socialkonstruktivistisk epistemologi, i forhold til det teoretiske ståsted vedrørende erindringsforskningen og tilknytningen til identitet og identitetsdannelse, synes det givtigt også at inddrage en kort forskningsoversigt af identitetsforskningen, trods specialet ikke er et psykologispeciale. For at forstå hvordan noget kan være identitetsdannende, er det nødvendigt

at forstå, hvordan identiteten overhovedet bliver til. Det følgende afsnit vil deraf vise forskning af selvet og identiteten ud fra en konstruktivistisk epistemologi.

Identitetsbegrebet er et moderne begreb, som især fandt indpas i videnskaben omkring ungdomsoprøret i 1960'erne. I bogen *Identitet, udfordringer i forbrugersamfundet* af Svend Brinkmann fremhæves den umiddelbare sammenhæng mellem individualisering, og det stigende fokus på at forstå individet og dets identitet (Brinkmann, 2008). Selvom man tidligere ikke direkte anvendte selve identitetsbegrebet, så blev der stadig lavet forskning indenfor feltet.

En af foregangsmændene indenfor den socialkonstruktivistiske forståelse af mennesket og menneskets 'tilblivelse' var Geroge Herbert Mead med værket *Sindet, selvet og samfundet* fra 1934. Mead var blandt andet med til at grundlægge teorien om symbolsk interaktionisme. Teorien undersøgte hvordan man igennem internaliseringsprocesser konstruerer ens identitet. Grundlæggende omhandler internaliseringsprocesser hvordan vi internaliserer/optager omverdens normer og værdier og inkorporere dem i os selv. Grundlæggende arbejdede Mead med begrebet selvet som rummer 'mig' og 'jeg'. Jeg'et er individets subjektive kerne, og agerer med udgangspunkt i hvad mig'et processerer "*The "I" reacts to the self which arises through the taking of the attitudes of others. Through taking the attitude we have introduced the "me" and we react to it as an "I"*" (Mead, 1934, s. 174). Yderlig anvender Mead begrebet den generaliserede anden "*The organized community or social group which gives the individual his unity of self may be called the generalized other. The attitude of the generalized other is the attitude of the whole community*" (Mead, 1934, s. 154). Mig'et er influeret af den generaliserede anden, og det er under interaktion med den, at man optager andres synspunkter og perspektiver. Mead tydeliggør dog, at vi ikke blot er passive mennesker som internaliserer normer og værdier uden at være bevidste om det, vi forholder os altså til hvad vi møder i livet (Mead, 1934 s. 154). Ifølge Mead bliver mennesket altså konstrueret igennem mødet med den generaliserede anden i den sociale verden. Her internaliserer man den andens attituder, normer og værdier.

Et nyere eksempel indenfor forskning af identitetsdannelse er udviklingspsykologen Erik H. Erikson. Jørgensen beskriver styrkerne ved Eriksons teori således "*(...) at den er bredt funderet og fokuseret på mulige sammenhænge mellem identitetsdannelse, sociale strukturer, samtidskultur og historiske udviklingsprocesser*" (Jørgensen, 2008, s. 18). Erikson anskuer mennesket således, at det har en identitet der omhandler 'selvet', altså individet har en selvbevidsthed og en følelse af at være sig selv og selvstændig. Videre henvender identiteten sig også til oplevelsen af, at være en del af en gruppe, have sociale roller og en social identitet. Derudover tydeliggøres

individets møde med verden som afgørende for dets identitetsudvikling ”*The development of any individual identity is embedded in a culture. This offer a shared world image, particular sets of roles and ritualization to initiate its members into its institutions and way of life, values to act as arbiters of what is good and evil, and images and symbols to act as guides in the enterprise of living*” (Stevens, 2008, s. 71). Igennem Eriksons arbejde med udviklingspsykologi har han udarbejdet livscirkelmodellen, som indeholder 8 faser individet gennemgår igennem dets udvikling. Centralt for hans teori er, hans betragtninger om menneskets følelse af kontinuitet. Selvom individet hele tiden udvikler sig og ændre sig over tid, så har det stadig en fornemmelse af indre kontinuitet og det at være det samme individ.

Kildepræsentation

Kvinde Kend Din Historie – Spejl dig i fortiden

Dette speciale tager udgangspunkt i bogen *Kvinde kend din historie – spejl dig i fortiden* af historiker Gry Jexen. Jexen er historiker og uddannet i 2018. Hendes første arbejde med historiebevidsthed om kvinder i historien, var igennem hendes Instagram profil, Kvinde Kend din Historie. Sidenhen fik hun podcasten med samme titel, hvori ud formidler portrætter af kvinder igennem historien. Hendes historieformidling igennem instagram og podcasten skabte grundlaget og ideen til bogen.

Bogen er ikke decideret faglitteratur og beskrives selv som følgende ”*Jeg er optaget af at formilde historie, så alle kan forstå den, og derfor er alle historiske mellemregninger ikke med. Det er et bevidst valg.*” (Jexen, 2021, s. 10). Bogen indeholder 50 historiske kvinders livsfortælling og er opbygget omkring 9 temaer hvoraf der er 5-6 portrætter under hvert tema. Portrætterne af kvinderne går fra perioden ca. 1500- til 2020, er skrevet i kronologisk rækkefølge under hvert tema, og indeholder ingen nulevende kvinder.

Jexen formål med værket er som hun selv skriver det ”*Historien er levet både af mænd og kvinder, men kvinder er oversete i historiebøgerne, og skal vi opnå ligestilling i vores tanker og handlinger, har vi alle brug for en større historisk bevidsthed om kvinders liv. Det spor forfølger jeg i denne bog.*” Og ”*Vi skal have adgang til viden om historiske kvinder for at få historisk bevidsthed om os selv. Kvinder skal være en helt naturlig del af alles historiske bevidsthed. Og kvinder skal skrives ind i historien*” (Jexen, 2021, s. 7-8.)

Titlen på bogen henfører helt bevidst vores tanker på det klassiske værk *Kvinde kend din krop* som også var skrevet af kvinder til kvinder. Jexen vil gerne oplyse og formilde historie om kvinder, og skriver med udgangspunktet, at man skal lære og forstå sin fortid, for at forstå sin nutid. I dette tilfælde fokuserer Jexen på kvinders historiebevidsthed, og agitere for, at for at forstå de ligestillingsproblematikker vi har i vores samtid, så skal vi forstå kvindernes levevilkår og kampe i fortiden.

Metode

Dette projekt tager som sagt udgangspunkt i bogen *Kvinde Kend Din Historie – Spejl dig i fortiden*. Jexen selv skriver tydeligt, at det er en bog for alle, og at hun har undladt de historiefaglige mellemregninger. Bogen er altså ikke hård faglitteratur men skriver sig mere ind i genren populær historie. Specialet har ikke til fokus at fakta tjekket og/eller at validerer Jexens portrætter, men forholder sig udelukket til de narrativer Jexen producerer.

Begrebet narrativ, forbindes ofte med fiktion i litteratur eller film, og andre almen kendte fiktive fortælling. I henhold til dette projekt, indtager narrationsbegrebet en anden rolle, og henviser til udtalte og uudtalte fortællinger. Narrativ og fortællinger vil fremefter blive anvendt synonymt grundet skriftlig/formuleringsmæssigt mest behagelighed. Narrativet er både konkrete fortællinger, i dette tilfælde portrætter, men indtager også rollen som et mere strukturelt narrativ. Altså et narrativ der er baseret på vores forestillinger om verden, og er deraf kulturelt og/eller socialt betinget. Narrativer er en konstruktion og situeret betinget. I kraft af, at de er socialt konstrueret, kan de som udgangspunkt derfor også udfordres.

Narrativerne lægger sig op ad vores fortællinger, erindring og historiebevidsthed. James Wertsch skriver således ”*Such arguments about the importance of narrative for the human sciences apply nowhere more obviously than in the study of collective memory and historical consciousness.*” (Wertsch, 2004 s. 49). Specialets metodiske fremgangsmåde tager afsæt i Wertsch begrebsapparat, med udgangspunkt i specifikke og skematiske. Dette begrebsapparat bliver redegjort i teori afsnittet. Med udgangspunkt i hans metode, analyseres de specifikke narrativer. Igennem læsningen af de specifikke narrativer, er der fokus på at finde gentagende mønstre og figurer der kontinuerligt forekommer i hvert specifikt narrativ. Her anvendes treaktsmodellen til at analysere de specifikke narrativer, og fremvise gennemgående mønstre og figurer på tværs af narrativerne. Treaktsmodellen

er udformet således, at narrativet er inddelt i tre hoveddele, første, anden og tredje akt.² Det som skiller delene ad, er to vendepunkter som forekommer i slutningen af første og anden akt. I treaktsmodellen vil første del omhandle præsentation af person og evt. konflikt. Midten omhandler bekæmpelse af konflikten, og den sidste del omhandler forløsning af konflikten. I forhold til disse mønstre og figurer, vil der være særligt fokus på kvinden, hendes adfærd, og hendes position i samfundet. Med udgangspunkt i disse mønstre og figurer, kan der fremhæve bestemte karakterfunktioner. Disse karakterfunktioner sættes efterfølgende i sammenhæng med det skematiske narrativ, og der fremvises på hvilken måde de specifikke og skematiske narrativer har sammenhæng. Efterfølgende vil det skematiske narrativ og karakterfunktionerne ligge grund for analysen omhandlede historiebrug og erindring. I denne del af analysen, vil der blive anvendt teori om historiebevidst og historiebrug, hvor det anvendes til at fremvise nutidens indflydelse under konstruktion historieskrivning. Yderligere vil analysen dykke kort ned i begrebet erindringssted, hvorefter en mere omfangsrig analyse vil fokusere på erindringsfællesskab, og fremvise hvordan disse kan have identitetsdannende indflydelse. Her ligger fokus på at illustrere sammenhængen mellem individet (kvinden), fællesskaber og samfundet, og hvorledes disse kan have indvirkning på identitetsdannelse.

Teori

Herstory

I bogens forord, forholder Jexen sig til den historiske genre Herstory. Herstory stammer fra 1960'erne, og opstod med kvindebevægelsens feminister. *Herstory* er et modsvar til *history*, som traditionelt er blevet domineret af et mandeperspektiv ” *Herstory-forskere har således påpeget, at de historier, der traditionelt er blevet fortalt inden for historieforskning, overvejende har repræsenteret interesser, der understøttede et mandligt, hvidt, heteroseksuelt, såkaldt rationelt middelklassesubjekt, både som centrum for den historie, der blev fortalt, og som den mest legitime producent af historisk (og anden videnskabelig) viden (Hall 1992). Dermed er perspektiver ud fra andre former for erfaringer og interesser, særligt kvinders, blevet marginaliseret.* (Holm & Bülow & Henningsen, 2018, s. 5). Herstory er altså et modsvar til det traditionelle mandeperspektiv, hvoraf der derfor

² Skrivekunst.dk. ”Tre-akter-modellen”. Konsulteret 9. januar 2023. <https://www.skrivekunst.dk/handling/tre-akter-modellen>

skrives med udgangspunkt i det feminine/kvindelige perspektiv.³ Jexen beskriver yderlig i sit forord, at Herstory har tendens til at beskrive kvinder ud fra helte og offerroller. (Jexen, 2021, s. 9). Jexens ambition om at skrive flere kvinder ind i historien, ligger sig dog op ad Joan Kelly-Gadol betragtninger om feministiske aktivisme knyttet til herstory *''women's history has a dual goal: to restore women to history and to restore our history to women''* (Ourabah, 2020, s. 4).

Historiebevidsthed og erindrings(fællesskaber)

Historiebevidsthed

Bernard Eric Jensens arbejde med begrebet historiebevidsthed er blevet inspireret af tysk historiedidaktik, hvoraf han særligt har haft interesse for Karl-Ernst Jeismanns arbejde med begrebet. Kortfattet definerer Jensen begrebet således: *''Hele det samspil, der findes mellem menneskers fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning. [...] Historiebevidsthed tager afsæt i det forhold, at fortiden er til stede i nutiden som erindring og fortidsfortolkning, og at fremtiden er til stede som et sæt forventninger. Begrebet retter altså opmærksomheden mod det menneskelige eksistensvilkår, at i en levet nutid indgår der altid såvel en erindret fortid som en forventet fremtid ''* (Jensen, 1996, s. 5-6). Med udgangspunkt i denne definition, forstås historie og historiebevidsthed som noget dynamisk, da der ikke er en definitiv historie. Historie(bevidsthed) er en konstruktivistisk proces der konstrueres løbende, og påvirkes af samtiden og forventninger der er til fremtiden.

Ud fra denne opfattelse af historiebevidsthedsbegrebet, betragtes grebet som 'åbnet' i forhold til, at alle mennesker har en form for historiebevidsthed, da alle mennesker i mere eller mindre grad har en bevidsthed om deres fortid, nutid og forventet fremtid. Begrebet begrænser sig ikke til faghistorien, men omhandler såvel også læghistorie, som henvender sig til historie som hverdagsanliggende (Jensen, 2017, s. 14). Med dette kan historiebevidstheden også være individuel, eftersom den er kontekstafhængig fra person til person, og kan være mere eller mindre udtrykt og reflekteret (Jensen, 2017, s. 62). *''Historiebevidsthed kan være fastlåst i klichéer, historiebilleder, eller paroler, den kan være dybt funderet, den kan være mangfoldig og åben overfor nye erkendelser og erfaringer. Historiebevidsthed bliver frembragt, videregivet og forandret på mange forskellige måder i samfundet''* (Nielsen, 1995, s. 38). Jensen beskriver hans opfattelse af bevidsthedsbegrebet

³ Oxfordreference. ''Herstory''. Konsulteret 7. januar 2023. <https://www-oxfordreference-com.zorac.aub.aau.dk/view/10.1093/acref/9780199657681.001.0001/acref-9780199657681-e-3750>

som værende et skalabegreb. Mennesker er både historiefrembragte og historiefrembringende, og igennem kulturtilegnelser og dannelse, bliver vores historiebevidsthed udviklet. Eftersom det er subjektivt og forskelligt hvordan individets liv falder ud, og hvilken kontekst det er en del af, er graden af historiebevidsthed forskellig (Jensen, 2017, s. 176-177).

Erindring

Både erindringsforskning, historie og psykologi trækker på den konstruktivistiske tænkning, og der er bred enighed om, at erindring er en konstruktivistisk proces. Jensens didaktiske erindringstilgang har paralleller til psykologien (Sara, 2019, s. 1). I psykologien er der påbegyndt et fokus på de narrative aspekter indenfor erindring/hukommelse. Her undersøger man blandt andet hvordan barnet lærere igennem deres forældres vejledning, igennem strukturerede narrativer (Imaginative, i Vygotsky's skemaer), og hvordan de konstruerer deres erfaringer. Deres internaliserede erfaringer og erindring konstrueres blandt andet igennem noget ydre og socialt, og er nødvendigvis ikke nogen subjektiv konkret erfaring *''Children come into contact and internalize more complex narrative structures that are deeply embedded in the cultural traditions of their group, such as different event or plot sequences. In the education system, they will learn to describe different event in their nation's history through master 'narrative templates', such as American's 'quest for freedom' or Russian's 'triumph over foreign aggression' ''* (Sara, 2019, s. 15). Med dette som udgangspunkt, har James Wertsch arbejdet med disse 'narrative templates' i forhold til, hvordan man kan forhold sig til historiebevidsthed, erindring(fællesskaber) og identitet, og hvordan det konstrueres igennem narrativer.

Wertsch arbejder ud fra en erkendelse om, at mennesket er 'story telling animals'. Vi forstår verdenen igennem de narrativer der bliver (gen)fortalt. Narrativerne kan både var verbale eller skriftlige, korte eller lange, fiktion eller nonfiktion, og de er ikke forbeholdt en bestemt gruppe mennesker. Vi anvender narrativerne til at forstå og skabe mening af vores historie. Yderlig gør Wertsch brug af termen 'fast thinking narrative tool' som relaterer sig til psykologien, og henviser til, at mennesker prøver at tænke/skabe mening med mindst muligt kognitivt arbejde, og anvender derfor disse narrative redskaber. Disse redskaber bliver delt i bestemte grupper, en form for kulturelt symbolske delte redskaber, der former diskurser og tanker i gruppens medlemmer. De skal dog ikke opfattes som deterministisk i den forstand, at de direkte styre individets tanker. Wertsch kalder dem en slags co-author som indeholder nogle kulturelle mønstre, og derigennem ubevidst repræsenterer ens kultur, og har deraf indvirkning på hvordan man producerer narrativer (Wertsch, 2021, 76-78). Da der netop at

tale om narrativer, anvender Wertsch ligesom Warring og Bryld den analytiske tredeling, start/midte/afslutning. En fortælling vil ikke eksistere uden anvendelse af alle tre dele, da de meningsskabende i relation til hinanden *''the end writes the beginning and shapes the middle . . . [and] everything is transformed by the structuring presence of the end to come''* (Wertsch, 2021, s. 64). Starten af et narrativ er derudover afgørende, da det er udgangspunktet for, hvilket narrativ man skriver sig ind i. Wertsch anvender selv eksemplet relateret til den amerikanske borgerkrig, at narrativet og plottet relateret dertil, omhandler hvilken fortællervej man går ned ad; handlede det om slaveri eller bibeholdelse af Unionen (Wertsch, 2021, 67-69). Et andet eksempel er Warring og Brylds bog *Besættelsestiden som kollektiv erindring* som undersøger og illustrere hvordan det de kalder 'grundfortællingen' omkring besættelsestiden er blevet etableret i Danmark. Igennem deres undersøgelser, har de vist, hvordan man via en politisk udøvede mindekultur, har skabt (grund)fortællingen omkring besættelsen. Her er der blandt andet (gen)fortalt specifikke narrativer, omkring de involverede soldater og modstandsmænd, og hvordan 'vi' som danskere agerede. Det er igennem de specifikke narrativer, at man anskueliggør hvilke temaer/mønstre der er blevet bærende for fortællingen. Eftertiden står tilbage med nogle bestemte karakterfunktioner, såsom heltene 'modstandsmændene' og skurkene 'nazisterne' som påvirker vores måde at omtale grundfortællingen og fremtidige narrative konstruktioner (Warring & Bryld, 1999, s. 163-169). Det centrale er at forstå, at den politiske iscenesættelse og mindekultur der blev etableret i årene efter besættelsen, har indvirkning på den kollektive erindring. Mennesker og samfund genfortæller og erindre ikke blot historie nøgternt, da genfortællingen af historien påvirkes af mange aspekter, såsom politiske agendaer, og er en retrospektiv konstruktion. Det har afgørende indflydelse hvordan vi som samfund erindrer og hvilken fortællinger deres bliver (gen)fortalt, i forhold til hvordan den kollektive erindring bliver konstrueret relateret til en bestemt begivenhed. Hertil er Warring og Bryld undersøgelse også et eksempel på, hvordan der er konstrueret en erindringskultur omkring en historisk begivenhed (Warring og Bryld, 1999 s. 466-471).

Wertsch narrativer

Under Wertsch arbejde med narrativer, anvender han distinktionerne specifikke og skematiske narrativer. Denne fremgangsmåde begrundes han med, at man derigennem får en mere fyldestgørende metodisk approach når narrativerne skal anvendes analytisk. Samlet set beskriver han forskellene således: *''specific narratives are the focus of history instruction in schools and deal with 'mid-level' events that populate textbooks, examinations, and other textual form found in that context. In contrast,*

schematic narrative templates involve a much more abstract level of representation and provide a narrative framework that is compatible with many instantiations in specific narratives.” (Wertsch, 2004, s. 51)

Specifikke narrative

De specifikke narrative omhandler bestemte fortællinger vi har i vores samfund, som indeholder specifikke karakterer, settings og handlingsforløb ”... *includes concrete information about settings, times, characters, and events, and this is what makes a specific narrative and distinguishes from schematic narrative templates*” (Wertsch, 2008, s. 141). Videre beskriver han de specifikke narrative som episodiske. Altså fortællingerne er opbygget omkring kronologi hvorefter man inddrage bestemte events (begivenheder). Her er der tale om den førnævnte tredeling af start, midte og afslutning, yderligere er der også tale om emplotment. En fortælling indeholder aldrig alle aspekter, så man udvælger bestemte plot som til sidst samlet set, resulterer i en samlet fortælling. Der kan også være tale om re-emplotment hvor man ’omskrive’ historien til at indeholde nye fortællinger.

Skematisk narrativ

Wertsch arbejder ud fra en forståelse hvorefter der er kollektiv erindring og de skematiske narrative er infiltreret i hinanden, da de begge er udtryk for generelle mønstre. Kortfattet beskriver han de skematiske narrative således ”*The main point is that narrative templates are schematic in the sense that they concern abstract, generalized functions...*” (Wertsch, s. 57). De skematiske narrative udtrykker altså den generelle forestilling der er i samfundet. Her forholder man sig ikke til mennesket eller samfundets individuelle historier (specifikke narrative), men anskuer det mere strukturelt, og ser på de generelle mønstre. Med henvisning til MacIntyre, anvender han eksempler på figurer der er knyttet til den vestlige verdens kultur: ’den onde stedmor’, ’det fortabte barn’, disse kalder han for karakterfunktioner. Som samfund har vi nogle inkorporeret fortællinger som vi anvender under genereringen eller genfortællingen af narrative/vores historie. Konstruktionen af de specifikke narrative påvirkes altså af det skematiske narrativ, og derigennem findes karakterfunktionerne som har sammenhæng niveauerne imellem. Hvis man tager en bred vifte af specifikke narrative, vil man kunne finde nogle bestemte mønstre/temaer, da vi som mennesker/samfund har tendens til at konformere vores fortællinger ind i nogle forudbestemte/udtalte mønstre/strukturer. Mennesket har tendens til at behandle stimuli/information så effektivt muligt, deraf bliver det organiseret i forskellige kognitive skemaer, hvorefter skemaerne repræsenterer nogle generelle kategorier (fast thinking narrativ

tool). Når mennesker husker/minds begivenheder, har de ifølge overstående derfor tendens til at rekonstrueret de skematiske mønstre man er stødt på igennem livet ” ... *instead of being united only around specific narratives about discrete, concrete events, members of a mnemonic community may be bound together by schematic forms extracted out of the countless narratives they encounter from early childhood on.*” (Wertsch, 2021, s. 76). Konstruktionen af narrativet er en retrospektiv proces, som netop understøtter de konstruktivistiske aspekt af fortællinger. Jerme S. Bruner beskriver det således ”*People do not deal with the world event by event or with text sentence by text sentence. They frame events and sentences in larges structures*” (Bruner, 1990, s. 64). Igennem (re)konstruktion af disse narrativer kan der etableres forskellige erindringsfællesskaber. Ligeledes er det ikke uvæsentlig hvem der formidler fortællingerne, da skemaerne ikke er universelle ”*First, they are not som sort of universel archetypes. Instead, they belong to particular narrative tradition that can be expected to differ from one cultural setting to another*” (Wertsch, 2021, s. 57). De mønstre man finder i de skematiske narrativer, defineres efter hvilken del af historien man kigger på og med hvilken øjne. Narrativernes mønstre behøver dog ej heller være et udtryk for ’sandheden’ da de ofte bliver anvendt ikritisk, uanalytisk og ubevidst (Wertsch, 2021, s. 56-57).

Selv beskriver Wertsch de specifikke narrativer som værende et overfladisk niveau og semantiske narrativer som værende på et dybere niveau.

Erindring – kollektiv og individuel

Historiebevidsthed og erindring hænger sammen. Når fokus domineres af fortidsfortolkningsdelen, arbejder man med den erindrende del af historiebevidsthed. Ifølge Halbwach er erindring, hans begreb; kollektiv erindring, ikke noget der sker intrapsykisk, men er et socialt fænomen, da det er socialt determineret, og påvirket af hvilken sociale strukturer erindringen skabes i. Halbwach ser altså erindring som en socialkonstruktivistisk proces (Halbwachs 1992, s. 21-24) ”*We preserve memories of each epoch in our lives, and these are continually reproduced; through them, as by a continual relationship, a sense of our identity is perpetuated*” (Halbwachs, 1992, s. 47). Mennesker vil ifølge Halbwach have forskellige kollektive erindringer, da man som gruppe vil udvikle specifikke erindringsmønstre knyttet til den specifikke gruppes fortid. Erindringen har derved en identitetsskabende effekt, da man som menneske forstår sig selv igennem refleksion over hvem man var og er i nutiden (Halbwachs, 1992, s. 22).

For at tydeliggøre hvordan erindring er identitetsdannende, kan det være frugtfuldt at distinktere erindring på to niavuer; individuel og kollektiv erindring ”... *the individual and the collective or, more precisely, the level of the cognitive on the one hand, and the levels of the social and the medial on the other.*” (Erll, 2008, s. 5). Praktisk er niveauerne sammenfiltret i hinanden, men i forhold til at anskueliggøre sammenspillet mellem niavuerne er distinktionerne behjælpomme.

Den individuelle erindring er den kognitive proces som sker inde i menneskets hjerne. Ligesom Halbwach pointerer, opstår denne erindring igennem en social proces ud fra bestemte kollektive kontekster mennesket befinder sig i, eller støder på igennem livet, altså en sociokulturel proces. Igennem disse møder, danner individet kognitive skemaer, som organiserer og kategoriserer menneskets erfaringer. Mennesket trækker hele tiden på disse skemaer og ’fremkalder’ viden og erfaringer igennem dem, og derigennem hjælper det individet til at forstå og agere i deres livsverden (Erll, 2008, s. 5).

Den kollektiv erindring skal selvsagt ikke forstås bogstaveligt, men skal forstås som en metafor for, hvordan man i grupper deler og konstruerer en fælles fortid og hvad man erindrer i gruppen ”*Societies do not remember literally; but much of what is done to reconstruct a shared past bears some resemblance to the processes of individual memory, such as the selectivity and perspectivity inherent in the creation of versions of the past according to present knowledge and needs*” (Erll, 2008, s. 5). I tråd med Warring og Bryld beskrives den kollektive erindring som en konstruktion af, hvad vi i grupper og eller nationer (gen)fortæller os selv (Warring & Bryld, 1999, s. 465). Det er afgørende hvad og hvordan vi italesætter bestemte historiske begivenheder, eftersom det er igennem denne proces at bestemte aspekter bliver (gen)fortalt eller glemt, og herigennem konstrueres en fælles erindring/narrativ af fortiden.

Erindringsfællesskab

Tæt op ad erindringsbegrebet knytter sig erindringsfællesskabsbegrebet. Dette er grupper af mennesker som husker/erindrer en bestemt fortid der er betydningsfuld for dem. Et erindringsfællesskab kan ifølge Jensen distinkteres i to grupper, et ansigt-til-ansigt fællesskab og et forestillede fællesskab. Med anvendelse af det forestillet fællesskab, referere Jensen til Benedict Andersons arbejde, som påviste, at intersubjektivitet også kan være forestillet fællesskaber i relation til nationale fællesskaber. Jensens argument er, at Andersons arbejder kan overføres og applikeres på

erindringsfællesskaber, og henviser til Andersens definition af forestillede fællesskaber: *''I propose the following definition of the nation: it is an imagined political community – and imagines as both inherently limited and sovereign. It is imagined because the members of even the smallest nation will never know the most of their fellow- members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their communion. [...] In fact, all communities larger than primordial villages of face-to-face contact (and perhaps even these) are imagined.''* (Jensen, 2017, s. 80). Videre argumenterer Jensen for, at netop denne slags fællesskab har stærke følelsesbelagte fællesskabsforestillinger der binder dets medlemmer sammen, og har en opretholdende effekt. Yderlig påpeger han, at det er igennem disse forestillinger, at grupperne har følelsesbelagte handlinger, såsom ritualer, billeder eller metaforer, og derigennem praktiserer det forestillede fællesskab. Fællesskaberne er derigennem konstrueret, altså en slags forestillede fællesskab, hvoraf man har en forudindtaget forestilling omkring en fælles fortid. Desuden tydeliggør Jensen, at det især er forestillingerne om fællesskabets fortid der har stor betydning og sammenhængskraft. Det er igennem dets fortid, og det repertoire af historiefortællinger man '(gen)fortæller' hinanden i gruppen, der er grundlaget for det intersubjektive setup. Herigennem får fællesskabet en fornemmelse af hvem 'vi' er og hvad 'vi' identificerer os med. Fællesskabets historiefortælling er derfor afgørende for, distinktionen mellem 'vi' og de 'andre' *''... Det er her, jeg/vi hører hjemme, og det er den gruppe jeg/vi vil stå fast og brast med. Dermed oparbejdes oplevelsen af at høre hjemme i en gruppe, og følelser af gensidig loyalitet og ærer''* (Jensen, 2017, s. 81). Disse fællesskaber kan være meget forskellige såsom politiske, sportsklub, etniske eller kønsmæssige fællesskaber. Jensen beskriver dog det afgørende ved disse fællesskaber *''... at fællesskabet sætter præg på, hvordan dets medlemmer erfarer, tænker og handler i deres dagligdag. Det bliver dermed virkelighedsformende og virkelighedsskabende''* (Jensen, 2017, s. 137). Mennesket færdes iblandt mange forskellige grupper og fællesskaber, og derigennem oplever de en flerhed i identitet (kollektiv og social identitet beskrives afsnittet om identitetsdannelse). Denne flerhed i identiteten kan både komplimentere hinanden, men også skabe konflikter. Dette kan blandt andet resultere at man konformerer sin adfærd/identitet og/eller understykker bestemte aspekter af sig selv.

Knyttet til erindringsfællesskaber er begrebet erindringssteder, som dækker over hvor man eventuelt kan praktisere sit erindringsfællesskab. Erindringssteder skal dog ikke forstås fuldkommen bogstaveligt, da det både kan dække over geografiske steder, monumenter, men også begivenheder, traditioner, tekster og sproglige udtryk (Jensen, 2017, s. 42). Hertil skal dog pointeres, at grupper ikke erindrer ens, da forskellige begivenheder netop kan have tilknyttet forskellige

narrativer, og deraf resulterer i forskellige forståelser af en begivenhed. Der kan derfor opstå forskellige erindringsfællesskaber til samme begivenhed *''This broader perspective highlights the importance of considering the multivoiced and argumentative context in which different positions compete against each other''* (Sara, 2019, s. 57).

Identitetsdannelse

Historiebevidsthed og erindrings(fællesskaber) hænger sammen. Det er derfor ikke uvæsentlig hvilken erindringsfællesskaber der bliver konstrueret igennem forskellige narrativer, da de er identitetsskabende. Det er heller ikke uvæsentligt hvilken skematiske narrativer der hersker i samfundet, da de er bliver meningsskabende og vejledende i forhold til, hvordan vi italesætter vores historie. Mennesket forholder sig hele tiden til omverden, og med udgangspunkt i den socialkonstruktivistiske tilgang, kan identiteten inddeles i 4 hovedkategorier: Jeg-identitet, den personlige identitet, den sociale identitet og den kollektive identitet (Jørgensen, 2008, s. 37-43). De sidste to kategorier relaterer sig netop til, hvordan vi som menneske danner vores identitet relateret til vores omverden og de fællesskaber vi tilhører. De har indflydelse på, hvordan vi agerer som mennesker, og hvilken normer og værdier vi har ud fra de etablerede fællesskaber vi tilhører. Identitetsdannelse sker altså ikke kun i et vakuum inde i individet selv, men i høj grad, i dets ageren med omverden. Den personlige identitet bliver udviklet i mødet med andre(s) narrativer og erindringer. Igennem mødet bliver nogle aspekter bevidst og ubevidst internaliseret, og er dermed med til at præge individets udvikling (Jørgensen, 2008, s. 42-44). I første omgang er det mødet med forældrene og/eller de betydningsfulde andre, hvor barnet gennemgår en identifikationsproces, og spejler sig i forælderens adfærd, normer og værdisæt. Senere hen forholder barnet sig langt mere til den verden den lever i, og tilpasser sine normer og værdier efter de samfundsmæssige strukturerer. Disse agerer et slags kompas for individets adfærd *''Identifikationsprocessen udspilles i overgangsområdet mellem på den ene side det enkelte individ (det indre, subjektive liv) og på den anden side betydningsfulde andre, omverdenen i bredere forstand og elementer i samtidskulturen, herunder samfundsmæssige og institutionelle autoriteter, kulturelt feterede forbilleder osv. (den ydre, objektive realitet)''* (Jørgensen, 2008 s. 139). Individet er dog ikke blot et produkt af sin omverden, og vil senere i livet påbegyndes en separationsproces, hvor det løsriver sig fra nogle af de internaliserede repræsentationer, forventninger og forestillinger, og påbegynder rejsen mod at blive et mere autonomt individ (Jørgensen, 2008, s. 138-143). I kraft af individets møde med omverden og dets indflydelse på individets personlige identitets udvikling, vil de kollektive og kulturelle

fællesskaber være centrale for individets udvikling og selvforståelse. Individets udvikler sig løbende igennem livet, og historiebevidsthed vil derfor grundlæggende altid være en del af mennesket identitetsdannelse, da det skaber personlig kontinuitet. Mennesket forstår sig som en del af dets fortid relateret til nutiden og fremtiden, og da historien skaber forskellige (erindrings)fællesskaber vi relaterer os til (Jørgensen, 2008, s. 47-53). Ydermere er de sociale grupper og arenaer individets færdes i, centrale for udviklingen af den sociale identitet. I disse grupper/fællesskaber hersker der nogle gruppestrukturer, som er med til at determinerer individets adfærd. Menneskets ønsker som udgangspunkt at være en del af grupper/fællesskaber, og konformere både bevidst og ubevidst deres adfærd så den passer til majoritetens strukturer (Asch, 1955, s. 34). Det er også under disse strukturerer at det sociale hierarki hersker, og som har indflydelse på de sociale spilleregler. Henric Tajfel arbejdede blandt andet med in- og outgroups, og påviste hvor stærk individets søgen efter fællesskaber er, da han påviste diskrimination af outgroup, selvom medlemmer i ingroup ikke kendte hinanden (Tajfel, 1979). Mennesket er et flokdyr, og vi søger sammen i grupper, og er villige til at konformere vores adfærd således, at den passer ind i gruppestrukturen. Vores sociale identitet bliver i høj grad påvirket af hvilken grupper vi tilhører, både på samfunds- og gruppeniveau. Samfunds- og gruppestrukturene er derfor med til at påvirke individets identitetsdannelse da vi herigennem internaliserer normer og værdier.

Identitetsdannelse i senmoderniteten

Videre synes det relevant, grundet bogens nutidige karakter, at tydeliggøre hvilken fokuspunkter der knytter sig til identitetsdannelsen i det senmoderne samfund. En af de store karakteristika for senmoderniteten, er den stigende individualisering. Menneske er ikke længere bundet til at de traditionelle sociale kategorier eller sociale klasser. Der er en større frihed og mulighed for at forme sit liv efter individets egen subjektive ønske. Ligeledes medføre dette en større tendens til at forholde sig kritisk og reflekteret til det samfund vi lever i, og deraf sortere i hvilke normer og værdier vi ikke kan identificere os med (Jørgensen, 2012, s. 93). Videre fører dette til en større tilbøjelighed for selvrealisering og fokus på det autentiske liv. Den stigende individualisering ses ligeledes i de neoliberalistiske strømninger som har fundet indpas i det senmoderne samfund. Her er markedsprincipper blevet infiltreret i den private sfære, og det er den entreprenante aktør der skal universaliseres og generaliseres ”...*the generalization of the economic form of the market beyond monetary exchanges functions in American neo-liberalism as a principle of intelligibility and a principle of decipherment of social relationships and individual behavior*” (Foucault, 1979, s. 243).

Grundet neoliberalismens altomfavnende principper, kan individets ageren hele tiden gøres op i cost-benefit da alt kan måles og kvalificeres. Derudover er der et stort fokus på frihed og autonomi, og derigennem står individet med ansvar for eget liv. Mennesket har frihed og muligheder, men står ligeledes med ansvaret hvis de fejler i livet. *''Individualiseringens skyggeside inkluderer således en tilbøjelighed til at betragte personer, der ikke lever op til herskende forestillinger om det optimale menneske, som ansvarlige for deres ikke optimale eller 'fejlslagne' liv''* (Jørgensen, 2012, s. 94). Videre knyttets karakteristikaet acceleration i hverdagslivet, som sociologien Hartmut Rosa har beskæftiget sig med. Denne acceleration hænger sammen med neoliberalismen fokus på individets egne muligheder for selvrealisering, men også acceleration af krav til individet, og derigennem modarbejde målet om det autonome individ (Hartmut, 2013, s. 64-68). Deraf har begreber som konkurrencestat og præstationssamfund fundet tilpas i det senmoderne samfund, da en øget arbejdsevne og tempo er blevet karakteristisk, og mennesker konkurrer hele tiden mod hinanden, for at bibeholde, eller opnå bestemte sociale positioner *''Ressourcer og sociale positioner tildeles på basis af præstationer i konkurrence med andre''* (Jørgensen, 2012, s. 117). De kendetegn man finder i det senmoderne samfund, har stor indflydelse på individet identitetsdannelse, eftersom det er igennem internaliserings og identifikationsprocesser at individet bliver præget. De neoliberalistiske tendenser stræber efter entreprenante individer, og konkurrencestaten fordrer acceleration af konkurrence mellem individer. Samfundets karakteristiske har derfor indflydelse på hvilken individer man som samfund 'producerer', eftersom de internaliserer dets normer og værdier (Jørgensen, 2008 s. 148).

Analyse

Titlen

Kvinde Kend Din Historie

Som tidligere beskrevet i teoriafsnittet, kan erindringssteder omhandle et geografisk sted, et fysisk objekt, nedskrevne tekster eller ritualer mm. I forhold til Jexens bog, kan bogen i sig selv betragtes som et erindringssted, da man herigennem mindes både historiske personer men også deres samtid. Derudover kan bogens titel i sig selv betragtes som et erindringssted, *Kvinde Kend Din Historie*. Denne titel er tydeligt ikke tilfældig, eftersom den henviser til klassikeren indenfor kvindelitteratur, *Kvinde Kend din Krop*. Bogen blev udarbejdet af en større gruppe kvinder og udkom i 1975 via

Susanne Gieses forlag Tiderne Skifter. Bogen havde til formål, at hjælpe og oplyse kvinder om kvindekroppen, og var meget progressiv og aktivistisk i dens samtid. Efterfølgende er bogen blev udgivet 5 gange, hvoraf den er blevet udpdateret både med indhold og foto, så den hele tiden passer ind i samtiden.⁴

Igennem bogens titel skabes der altså associationer til den aktivistiske kvindekampsbevægelse i 1970'erne, og skriver sig derigennem ind i et bestemt erindringsfællesskab. Bogen står ikke alene som en form for, et samtidigt aktivistisk kvindehistorisk værk, men skriver sig ind i et etableret struktur med et tilhørende litteratur-/erindringsfællesskab, hvoraf der er fokus på at skabe bevidsthed om kvinders rettigheder. Titlen konstruerer derved en bestemt forventning til bogens indhold. Desuden har bogen en undertitel der lyder således – *Spejl dig i fortiden*. Denne titel lægger op til en form for erindringsarbejde, og tydeliggøre, at læseren skal forstå sig selv igennem sin fortid. Jexen arbejder altså tydeligt med historiebevidsthedsbegrebet allerede før man åbner bogen. Hun har både udvalgt temaer og kvinder, der spænder vidt, og appellere derigennem til en bred vifte af modtagere. Der er løbende paralleller fra fortiden som man i nutiden kan spejle sig i. Igennem flere af narrativerne, italesættes flere af de grundlæggende ligestillingsproblematikker, som også debatteres i vores samtid. Jexen lykkes med at konstruere narrativer, som illustreres en kontinuitet omkring ligestillingsproblematikker, og konstruerer derigennem en rød tråd igennem fortiden til nutiden.

Spejl din i fortiden

I forordet skriver Jexen, at formålet med denne bog er todelt. På den ene side, har hendes egen oplevelse som historiestuderende været, at hun stødte på manglende kvindelig repræsentation i hendes litteratur på sit studie. Derfor arbejder hun ud fra en ønske om, at skabe mere ligestilling i litteraturen, ved at fokusere og skrive om flere kvinder. Derudover vil hun udvide læseren historiebevidsthed, relateret til kvinder i historien, og derigennem skabe paralleller til vores samtidige ligestillingsdebat *''Kvinde kend din historie er et startskud til at reflektere over nutid og sætte den i perspektiv. Kvinde kend din historie handler om at give en bevidsthed om, at historien hele tiden er nærværende, at du er en del af den, og at alt, hvad du fortager dig, er et produkt af historien''* (Jexen, s. 10). Her ses

⁴ Gyldendal. *''Kvinde Kend Din Krop''*. Konsuleret 6. januar 2023, <https://www.gyldendal.dk/produkter/kvinde-kend-din-krop-9788779736252>

tydeligt hvordan Jexen ligger sig op ad Jensens historiebevidstheds forståelse, hvoraf man bruger fortiden til at forstå nutiden og påvirke fremtiden.

Igennem flere af de specifikke narrativer er parallellerne imellem nutidens ligestillingsdebat og fortidens kvindevilkår anskueliggjort. Nogle af parallellerne er meget tydelige, andre ses mere implicit i narrativerne. Nielsine Nielsens kamp for at komme på universitetet kan ikke overføres direkte til vores nutid. Men hendes historie er et godt eksempel på, at kvinder ikke skal tage deres adgang til uddannelse for givet, og illustrerer tydeligt hvilken proces det har været, at nå dertil vi er i dag. Mere aktuelt kan man skabe paralleller til diskussionen vedrørende kvinders påklædning på uddannelsesinstitutionen. I midten af 2021 blev de danske medier fyldt med diskussionen om, om piger måtte bære croptops (mavebluse, hvoraf man kan se et stykke bar hud). Enkle institutioner nåede at lave forbud, men træk dem kort tid efter tilbage. Sandsynligvis grundet den offentlige kritik. Argumentationen for forbuddet var blandt andet, at det kunne distraherende, og derved være svært for andre, implicit drengene, at koncentrere sig (Rabøl, 2021, TV2 Nyhederne), (Kjeldsen, 2021, Information). Sammenlignelig argumentation er beskrevet i Nielsine Nielsens narrativ, hvoraf der blev argumenteret for, at kvindernes blotte tilstedeværelse på universiteterne kunne være afledende og forførende overfor mændene (Jexen, 2021, s. 32). Der ses altså en parallel, hvoraf kvinden pålægges et ansvar for mandens koncentration. Altså bestemte forventninger kvinden skal tilpasse sig efter, for at hun kan agere og være 'rigtig'. Diskussion om, at manden eller samfundet ikke skal diktere kvinders påklædning, lever til stadighed. En anden direkte parallel er temaet om kvindelig repræsentation i politik. Jexen præsenterer Nina Bang og Bodil Koch, som henholdsvis var Danmarks første og tredje kvindelige minister. Koch var også med til at etablere organisationen Folkevirke, som havde til formål, at aktiverer kvinder i politik, så de ikke blot stemte det samme som deres mand, og at give dem politisk indsigt og autonomi. Koch mål var også at engagere flere kvinder ind i politik, og derved få en større kvindelig repræsentation i folketinget (Jexen, 2021, s. 201). Manglende kvindelig repræsentation har været et politisk tema igennem de sidste mange årtier, både indenfor kvinder i politik, og kvinder i højtstående stillinger såsom bestyrelsesposter. Deraf er diskussionen om kønskvoter opstået, og genoptages til stadighed løbende. Selvom den kvindelige repræsentation er stigende,⁵ præsenterer Jexen et spejl til fortiden, og illustrere hvilken kamp det tidligere har været for kvinder. Hun viser derigennem en kontinuitet i nutiden og fortidens

⁵ Folketinget. "Kvinder i politik". Konsulteret 6. januar 2023, <https://www.ft.dk/da/folkestyret/grundloven-og-folkestyret/kvinder-i-politik>

ligestillingsdebat indenfor manglende kvindelig politiks repræsentation. Selvom mange mener at vi har ligestilling i Danmark, belyser hun her, et område hvor ligestillingen halter efter.

En af de helt store gennemgåede temaer, som også går på tværs af de udvalgte temaer, er kvinden i forhold til moderskabet, dets forventninger der er dertil, og hvilken normer de bryder. Jexen illustrere stor diversitet i moderskabet, og beskriver forskellige måder at være mor på. Hun beskriver den traditionelle hjemmegående mor (Jexen, 2021, s. 94-100), den atypiske mor der er bortrejst på grund af sit arbejde, og som ikke har dårlig samvittighed over det (Jexen, 2021, s. 85-93), og moren der går efter sit kunstneriske kald, men har svært ved at balancere det med moderrollen og får samvittighedskvaler (Jexen, 2021, s. 284-291). Disse eksempler trækker tråde til den nutidige diskussion vedrørende hvordan man er den *gode/rigtige* mor. Anne Sophie Lassen har i hendes arbejde med kønsroller og barsel påvist, at det i høj grad er vores normer der afgør om kvinden eller manden tager barsel. Hendes undersøgelse viste, at kvinder vis mor og søster har gået hjemme med børn på barsel, i højere grad selv tager barsel. Altså det er ikke økonomi som er hovedargumentet for, om manden eller kvinden der tager barslen (Lassen, 2021). Trods at Jexen igennem hendes portrætter viser, at kvinderne var normbrydende, og at der løbende var progression i forhold til morrollen, illustrere Lassen undersøgelse, at der til stadighed er knyttet bestemte normer og forventninger i forhold morrollen. Dette gør, at nogle mødre føler sig forkerte i forhold til moderskabet, da de gerne vil have en karriere, og ikke følger de gængse normer (Redaktionen, 2016, ALT), (Svendsen, 2018, A4 Medier), (Mølbak, 2009, Information), (Larsen, 2022, Femina). Den kontinuitet Jexen viser omkring moderrollen igennem portrætterne, skaber en rød tråd til nutiden, og der ses nogle rodfaste strukturer i vores samfund knyttet til forventninger til moderskabet.

Narrativernes opbygning og plot

Som tidligere beskrevet, mener Wertsch, at et specifikt narrativ er opbygget med udgangspunkt i den dramaturgiske tredeling ”*the end writes the beginning and shapes the middle . . . [and] everything is transformed by the structuring presence of the end to come*” (Wertsch, 2021, s. 64). Hertil knytter sig ligeledes en aktør, formidleren, der former narrativets forløb med udgangspunkt i impløtment (Wertsch, 2021, s. 64). Om end det er bevidst eller ubevidst, ses denne for opbygning under de specifikke narrativer Jexen beskriver. Portrætter er ikke blot en kronologisk tidslinje, hvoraf hun gennemgår kvindernes liv, begivenhed for begivenhed. Narrativernes handling er præget af det

endemål, som portrætterne arbejder sig henimod. Endemålet og plottet er derfor afgørende for, hvilket omdrejningspunkt hvert specifikt narrativ har. Narrativernes opbygning lægger sig ligeledes op ad treaktsmodellen, som netop er inddelt i tre hoveddele. Under alle narrativerne bliver der selvfølgelig også fokuseret på flere aspekter i kvindernes livshistorie, og samtidige samfundsmæssige beskrivelser bliver også illustreret. Men det der bliver plottet, og den bedrift/kamp/konflikt som kvinden bekæmper, som agerer hovedfokus for kvindens livshistorie. Her ses emplotment tydeligt, da Jexen selvsagt ikke har kunne beskrive alle aspekter i kvindernes liv. Hendes format hvoraf kvinder beskrives på 4-9 sider, begrænser naturligt også portrætterne. Portrætterne bliver derfor samlet set et resultat af, hvilken aspekter- og begivenheder Jexen prioriter at inddrage og beskrive. Så selvom der bliver taget udgangspunkt i et individs livshistorie, er det afgørende hvilken vinkel og udgangspunkt hun skriver ud fra. Da der er tale om 50 forskellige kvinder, hvoraf de er placeret forskellige steder i historien tidsmæssigt, er det forskelligt hvor udførlig og lang deres narrativ. Men overordnet set er de opbygget omkring den samme struktur.

Narrativernes er generelt opbygget således, at begyndelsen (første akt) indeholder en præsentation af den kvinde som portrætteret omhandler. Her vil der oftest blive beskrevet hvor kvinden kommer fra, hvilken familie hun er født ind i, og beskrivelser af hendes barndom og ungdoms år. Ligeledes kan den specifikke samtid også blive præsenteret, hvis/når det har betydning for det efterfølgende plot. I slutningen af første akt, bliver kvindens mål og/eller konflikt som oftest præsenteret. Den næste del (anden akt) er den midterste del af narrativet som omhandler plottet. Her bliver kvindens mål og/eller konflikten udbygget, og der bliver beskrevet hvilken udfordringer det enkle individ møder i processen mod at opnå det bestemte mål. Modstanden er som regel de manglede kvindelige rettigheder, eller de samfundsmæssige normer som kvinden skal gå imod for at opnå sit mål. Oftest kommer modstanden ikke direkte fra kvindernes mænd eller familie, men er en mere institutionel modstand. Patriarkatet kommer til syne igennem samfundsmæssige strukturerer, og ikke den direkte undertrykkende mand. Ved slutningen af midten (andet akt) kommer endnu et vendepunkt, hvor handlingen ofte peaker, da kvinden opnår sit mål, og har haft succes med at gå imod de konventionelle forventninger, eller overkommet den specifikke modstand. Narrativernes afslutning (tredje akt) er som regel kort og uden megen yderlig beskrivelse af kvindens liv. Her hører man måske om kvindens otium, eller andre markante bedrifter som forekom efter 'hovedmålet' er opnået, men som ikke er blevet inkluderet i narrativets midte. Yderlig kan afslutning også indeholde Jexens refleksiver over, hvilken betydning kvindens historie har haft historisk set.

Eksemplarisk eksempel på narrativernes opbygning

Med overstående afsnit er der blevet illustreret hvordan Jexen anvender en dramaturgisk opbygning, og at der er fundet en gennemgående plotstruktur. I følgende afsnit vil jeg vise, med udgangspunkt i et eksemplarisk eksempel af et specifikt narrativ, narrativernes opbygning og plotstruktur. Wertsch argument er netop, at man finder den samme mønstre i de specifikke narrativer trods at det er vidt forskellige narrativer. Ubevidst er disse mønstre indlejret i vores måde at tale og skrive om forskellige ting på ”*The result is that schematic narrative templates act as unnoticed yet very powerful coauthors when we attempt to simply tell "what really happened."*” (Wertsch, s 142, 2008)

Begyndelsen (første akt) af Nielsine Nielsen historie omhandler en kort præsentation af hendes familiære ophav. Det første vendepunkt bliver hurtigt præsenteret, og er den ’vækkelse’ hun opnår, da hun læser om en amerikansk kvinde, som er blevet læge (Jexen, 2021, s. 28). Midten af narrativet (anden akt) omhandler Nielsens kamp for at blive læge. Anden akt fylder det meste af narrativet, da det er en længere kamp for Nielsen at blive læge. Man følger den gennemgående modstand hun oplever ”*Én forhindring var, at ingen anden kvinde i Danmark endnu havde taget en studentereksamen, noget andet var, at den samtidig kostede penge*” (Jexen, 2021, s. 30). Nielsen støder løbende på udfordringer hun skal overkomme for at blive læge. Selvom hun formåede at blive privatist (meget atypisk for kvinder) med hjælp fra andre, stødte hun på endnu en udfordring. Hun skulle ansøge Kirke- og Undervisningsministeriet om at tage en studentereksamen med henblik at komme på universitetet, da det ikke var åbent for kvinder. Ansøgningen tog halvandet år om at blive behandlet, og argumenterne imod at optage hende, omhandlede grundlæggende kun hendes køn og ikke intellekt. Men Nielsen ansøgning formåede at få åbne kvindelig adgang til universiteterne. Hun havde dog stadig ikke mulighed for at bo på kollegium, da det var under samme tag som mænd, ej heller at søge stipendium. Under hendes studie mødte hun både mandlige læger som gav hende modstand og som støttede hende. Dog oplevede hun tydelig modstand vedrørende hendes interesse for gynækologien, og måtte opgive den vej som specialisering (Jexen, s. 32-33). Slutningen af anden akt, munder ud i, at Nielsen overkommer al hende modstand i ønsket om at blive læge. Vendepunktet er kulminationen af hendes bestræbelser og modtagelsen af hendes embedseksamen; Danmarks første kvindelige læge. Afslutningen og tredje akt er kort, og omhandler en kort refleksion om progression og kvindelig adgang til uddannelse. Igennem narrativets hovedhandling, bliver der tydeliggjort hvilken institutionel modstand kvinderne mødte, og hvor dårligt de stod i forhold mændene. Det at hun formåede at rykke ved nogle normer og institutionelle regler indenfor uddannelse og køn, og at

overvinde modstanden og nå hendes mål, var ekstraordinært for hendes tid og køn. Nielsens narrativ viser tydeligt, at omdrejningspunktet for hendes portræt er hendes kamp for at blive læge. Jexen forholder meget beskedent til andre aspekter af Nielsens liv. Nielsens liv må selvsagt have omhandlet andet end det at være læge, men Jexen præsenterer en beskrivelse hvoraf vi skal forstå hendes ud fra dette perspektiv.

Opbygningen af de specifikke narrativer, og plottenes fokus, illustrere at Jexen gennemgående beskriver kvindernes liv med udgangspunkt i et bestemt mønster/struktur. Selvom portræterne omhandler vidt forskellige kvinder, der har kæmpet forskellige kampe, så er de skrevet med et udgangspunkt i karakterfunktionerne 'den stærke kvinde' og 'patriarkalske samfund'. Disse funktioner er vigtige, da det er dem som bliver omdrejningspunktet for plottet. Karakterfunktionen kan ved første øjekast virke en smule overfladisk eller ikke særlig detaljeret, men skriver sig egentligt godt ind i genren relateret til kvindelitteratur. Med en søgning på diverse litteratursider, ses netop denne formulering, relateret til litteratur vedrørende kvinder, som har formået at gøre/gennemfører ekstraordinære ting i forhold til deres samtid. Her findes både skønlitteratur og diverse biografier omhandlede stærke kvinder.⁶ Den stærke kvinde skriver sig ind i nogle forudbestemte og udtalte mønstre. Analysen vil senere vise, at der er tale om specifikke succeshistorier omhandlede de udvalgte kvinder. Wertsch påpeger netop, at det er det skematiske narrativ som bliver styrende for, hvordan vi (gen)konstruerer vores narrativer. I dette tilfælde synes det ret tydeligt, Jexen skriver sig ind i et narrativ omhandlende 'den stærke kvinde' og implicit kvindekamp og den kvindelitteratur relateret dertil, og det har derigennem bevidst eller ubevidst påvirket hvordan hun har opbygget hendes specifikke narrativs plot ” *The power of narrative templates to shape what we say and think stems in part from the fact that their abstract nature typically leads to their being unnoticed and especially "transparent" to those employing them.*” (Wertsch, s. 242, 2008). Karakterfunktionen er altså ikke tilfældig og stikker langt dybere på det skematisk niveau.

⁶ Litteratursiden. ”Bogliste - Stærke kvinder” konsulteret 6. januar 2023, <http://litteratursiden.dk/lister/staerke-kvinder>, Bog&Ide. ”Tema: Stærke kvinder” konsulteret 6. januar 2023 <https://www.bog-ide.dk/boeger/tema/staerke-kvinder>, Bog.dk. ”34 bøger om stærke og utrolige kvindeliv” konsulteret 6. januar 2023 <https://bog.dk/34-boger-om-staerke-kvinder-og-utrolige-kvindelig/>, Ereolen. ”Tema – En hyldest til stærke kvinder” konsulteret 6. januar 2023 <https://ereolen.dk/tema/en-hyldest-til-staerke-kvinder>

Karakterfunktionerne

I henhold til denne opgave, har karakterfunktionen 'den stærke kvinde' indlejret en struktur, hvoraf kvinden kæmper imod de etablerede samfundsnormer og forventninger. Selve karakterfunktionen generer associationer relateret til kvindekamp, i forskellige afskygninger, men uden at det er et detaljeret narrativ. Der findes narrativer om alverdens forskellige stærke kvinder, som har 'kæmpet' for forandring, muligheder og rettigheder mm.

Funktionen "den stærke kvinde" kommer kun til syne i kraft af, at hun står i opposition til noget/nogen. Igennem de specifikke narrativer bliver man løbende præsenteret for forskellige former for modstand som kvinden overkommer. Denne modstand som også agerer karakterfunktion, kaldes for 'det patriarkalske samfund'. Som tidligere beskrevet, støder man ikke på en masse onde mænd som undertrykker deres hustruer/døtre. Der forekommer dog nogle enkle, hvis karakterfunktion vi kalder 'patriarken'⁷. Det er de daværende samfundsstrukturer som var dominerende indenfor at undertrykke og begrænse kvinderne, da samfundet var opbygget omkring en patriarkalsk samfundsstruktur. Manden var den dominerede og kvinden var underordnet og havde indskrænket rettigheder/muligheder (Therborn, 2004, s. 70-73). I Nielsine Nielsens tilfælde, ses modstanden meget konkret og tydelig i form af institutionelle begrænsninger indenfor kvinder og uddannelse. Der var en samfundsstruktur hvoraf uddannelse var forbeholdt mændene, og kvinderne skulle holde huse, og behøvede derfor ikke at uddanne sig. Dette var da også et af argumenterne imod Nielsen studentereksamensansøgning "Tillader man, at kvinder får adgang til uddannelse i stedet for at passe deres naturlige pligter og livsopgave i hjemmet, risikerer vi, at en af de bærende samfundspiller, familielivet, bliver omstyrtet eller går til grunde" (Jexen, 2021, s. 32). Udover den manglende formelle rettighed til uddannelse, ses den strukturelle modstand også i argumentet, da man argumenterede for, at kvindernes plads var i hjemmet. Nielsens modstand var ikke kun en konkret institutionel modstand (resultat af strukturelle begrænsninger), men også strukturel, da hun skulle gå imod samfundsnormerne og uddannede sig, i stedet for at blive hustru og mor. Derudover kunne hun ej heller søge stipendium "..."fordi de mandlige studerende ikke skulle føle sig ekstra truede i kampen om penge" (Jexen, s. 33). Her ses igen, hvordan kvinder skulle underordne sig mændene, og at de ikke havde lige muligheder og derigennem ses karakterfunktionen 'det patriarkalske samfund'. Susanne Gieses narrativ illustrerer med stor tydelighed kvindebevægelsens opgør med det

⁷ Patriarken skal forstås således, at det var et hankøn som på den ene eller anden måde udviste patriarkalsk adfærd og undertrykte eller begrænsende kvinden, og begrænser sig ikke kun til den stereotype fadderrollen.

patriarkalske samfund traditionelle kønsroller, og de normer og forventninger der var til moren og faren. Giesen var altså også oppe imod en strukturel modstand. Den tidligere arbejdsdeling der fandtes i det traditionelle patriarkalske samfund, hvoraf kvinden var i hjemmet og var hustru og mor, og manden bestemte og forsørgede familien (Thorborn, 2004, s. 70-73), gjorde Giese fuldkommen op med. Giese og hendes mand Claus, som også agerer 'hjælperen' i narrativet, havde ønsket om at gå imod den traditionelle familiestruktur. Claus var med under Susannes fødsel, og efterfølgende indlagt sammen med hende og barnet. Han skulle være en 'rigtig far'. Susannes egen beskrivelse illustrerer tydeligt hvor ualmindelig deres tilgang til forældreskabet var på daværende tidspunkt *"Vi fik derfor en aftale med fødeklinikken om, at han (faren, red) kunne benytte sengen ved siden af mig, så han ligesom jeg bare skulle ligge og lære barnet af at kende. De anså det for et sjovt eksperiment. Vi mente det alvorligt, men alle mennesker skreg op om, at nu var vi da blevet gale og vanvittige"* (Jexen, s. 173). Susanne bliver altså 'den stærke kvinde' i kraft af, at hun (og Claus) går imod samfundets normer 'det patriarkalske samfund'. Hun overvinder modstanden 'det patriarkalske samfund', og får succes med at oplyse og formidle 70'ernes kvindepolitiske strømning, og lever et moderne familieliv hvoraf faren er aktivt involveret (Jexen, 2021, s. 174-175). Olivia Nielsen kæmpede også imod de strukturelle uligheder imellem kønnene. Udover at være fuldtidsvaskekone, var hun med til at grundlægge den første fagforening for kvinder, Kvindelig fagforbund. Hendes arbejde for at forbedre kvinders rettigheder på arbejdsmarkedet, illustrerer hvordan kvinder strukturelt blev anskuet underordnet til mændene. Deres arbejdsvilkår var dårligere, de fik flere tæsk og blev betalt dårligere end mændene (Jexen, 2021, s. 57-58). Ved at etablere Kvindelig fagforbund, som formåede at forbedre kvindernes vilkår, var hun med til at skubbe til normerne og det mindreværd man tillagde kvinderne strukturelt. Nielsens tog kampen op imod 'det patriarkalske samfund' og selvom kampen var svær til tider, formåede hun at få fagbevægelsen til at vokse, og skabe alliance med mændenes fagbevægelse Dansk Arbejdsmand forbund (Jexen, 2021, s. 57). Inger Merete Nordentofts narrativ bevidner om strukturel progression i forhold til hendes ansættelse som skoleinspektør, men derudover var stadig meget fastlåste forventninger til kvinden. Selvom den kvindelige repræsentation stadig var begrænset indenfor højere stillinger, fik hun indflydelse i skolepolitiske organer (Jexen, 2021, s. 164). Desuden blev hun valgt som skoleinspektør på Katrinedals Skolen i Valløse. Det var i denne stilling, at Nordentoft virkelig bliver konfronteret med 'det patriarkalske samfund'. Nordentoft blev gravid uden at være i et forhold, og agtede ej heller at gifte sig med faren, eller at oplyse hvem han var. Dette var startskuddet for Nordentoftsagen. Nordentoft modtog stor kritik for hendes valg fra flere fronter. Hendes valg om at være alenemor

passede ikke ind i datidens familiestrukturer, og der blev sat spørgsmålstejn ved hendes moral og dømmekraft ”*Inger Merete var ikke bare et dårligt forbillede ... Hendes valg var en direkte trussel mod ægteskabet som institution og grundpille i samfundet... Nu var mand ræd for, at en enkelt kvindes private valg var en trussel mod samfundets fundament, og man var bange for, at kvinder i stride strømme ville begynde at følge hendes eksempel*” (Jexen, 2021, s. 165-166). Hendes valg var sådan et normbrud, at forældre meldte deres børn ud af skolen og kritikken rullede fra præster, Københavns skoledirektør og såvel politikker ville have, at hun aftrådte fra sin stilling. Trods kritikken ændrede Nordentoft ikke mening, og repræsenterede den moderne og selvstændige kvinde, og forblev skoleinspektør på Katrinedals Skolen. Hendes narrativ viser med al tydelighed, hvor stærke strukturelle/kulturelle normer styrer menneskets adfærd og holdninger, og hvilken forventninger der var til kvinderne for at være *rigtig*. Marianne Kamps narrativ handler i mindre grad om hende selv, men beskriver hvordan at kvindefodbold blev betragtet som andenrangs fodbold i forhold mandefodbold. Igennem Kamps narrativ, får man indsigt i, hvordan man professionelt så ned på kvindefodbold og DBU skrev da også følgende ”...*Uanset hvor stor sympatien er for de fodboldbegeistret damer, er deres anstrengelser i nogen grad et noget selvbestaltet show. Vi kan ikke og vil ikke tage det alvorligt i DBU*” (Jexen, 2021, s. 270). Selv kvindelandsholdets egen træner havde ikke den store tiltro eller forventninger til kvindernes evner ”*Vi kører med en opstilling, som minder meget om 4-2-4. Det er dog ikke noget, at tager særlig alvorligt, da pigerne uden tvivl bliver alt for forvirrede, hvis vi begynder at tale om systemer.*” (Jexen, 2021, s. 272). Pressen havde også tendens til at kommenterer på kvindernes fremtoning, i stedet for at forholde sig til deres evner på lige fod med mændene. Kamp og resten af kvindelandsholdets modstand var både DBU men også de strukturelle nedgørende betragtninger der knyttede sig til kvindefodbold. Kvinder var søde ved hinanden, pæne at kigge på og dårligere til teknik. Da kvindelandsholdet vandt VM i 1971, bøjede DBU sig dog, og optog kvinderne officielt i unionen året efter (Jexen, 2021, s. 275). Kamps narrativ illustrerer hvordan man helt op i 1970’erne anskuede kvindefodbold for et *show*. Man tog ikke kvindefodbold alvorligt, eller havde megen tiltro til deres evner, og man så strukturelt ned på kvindelige sportsudøvere. Det er tydeligt hvordan kvinder indenfor sporten (konkurrencesport) blev rangeret under mændene, og selv deres egen træner mente ikke, at de var kloge nok til at forstå systemer. Da kvinderne vandt VM i 1972, blev det svært for DBU at undsige sig deres evner. Det at kvinderne blev optaget i DBU, viser, at de kom tættere på at blive taget seriøst som professionelle

atleter.⁸ Kamps narrativ er en af de 6 narrativer der er under temaet sport. Igennem disse narrativer ses de strukturelle forventninger til kvinderne tydeligt. Kvinder blev betragtet mere svagelige end mændene, deres kroppe kunne simpelthen fysisk ikke holde til at gennemfører hårdt fysisk arbejde.⁹ Ved Susanne Lindebjerg cykling var det frarådet fordi konkurrencesport var farlig for deres gynækologi *''Kvinder måtte sådan se gerne bevæge sig, men det måtte endeligt ikke bliver for hårdt, da det kunne ''indeholde visse gynækologiske farer''*. *Det lå i tidsånden, at kvinden var skrøbelig og svag, og hun måtte passes på, så hendes fertilitet var intakt''* (Jexen, s. 247). Lignende Erna Juel-Hansens oplevelse, da hun begyndte at træne borgerskabets kvinder. De kvinder fra borgerskabet hun begyndte at træne, var i dårlig form og 'svage', da gymnastik var forbeholdt drenge. Yderlig var kvinderne også begrænset i kraft af de normer der var i deres samtid relateret til påklædning, da de skulle bærer korset, som fysisk ødelagde deres kroppe og begrænsede deres bevægelighed. Hård sport, konkurrencesport, var ikke for kvinder. Det var uklædeligt at se kvinden lave kraftanstrengelser, de skulle være yndige og smukke at se på (Jexen, 2021, s. 237). De overstående kvinder trodsede altså tidens normer 'Det patriarkalske samfund', og de forventninger der var til deres udsendende og væremåde og tidens antagelser om deres fysiske svagelighed.

Yderlige karakterfunktioner der bliver synlige i de specifikke narrativer, er mændene som enten agere 'hjælperen' eller 'patriarken' og er hinandens opponenter. Begge figurer har mindre roller i narrativerne, og agere en form for bi-karakter eller perifer karakter i relation til kvinden. Enten hjælper manden den pågældende kvinde i hendes kamp, eller så er hans adfærd begrænsende. 'Patriarken' er manden, der på den ene eller anden måde er med til at opretholde det patriarkalske samfunds normer og/eller ser ned på kvinden. Ved Nielsine Nielsen var det lægen Frantz Howitz, der forhindrede hendes adgang ind i gynækologien, og professoren/overkirurgen Mathias Saxtorph, der prøvede at forhindre hendes adgang til universitetet. Derudover bliver man lidt atypisk præsteret for en del 'hjælpere'. Fængselslægen Christian Tryde ansatte hende som assistent, og læge Carl Emil Fenger og læreren Ludvig Trier underviste hende som privatist (Jexen, 2021, s. 31&33). Jenny Kammergaard oplevede også den begrænsende mand, da hun skulle svømme over Kattegat. Her var det den lokale læge doktor Præst, der praktiserede det lægefaglige argument, at kvinder ikke egnede

⁸ Der kan dog nævnes, at kvindefodbold til stadig ikke bliver vurderet på niveau med mandefodbold og tages mindre seriøst. Dombernowsky, L. (2017). *''Så længe der er mænd, der griner af kvinder med fodboldstøvler, er der kampe at kæmpe''* <https://www.information.dk/debat/2017/08/saa-laenge-maend-griner-kvinder-fodboldstoevler-kampe-kaempe>, Thomsen, M. N. (2020). *''Ingen kvindeklubber i verdens største fodboldspil: 'Kvindefodbold bliver ikke taget seriøst''*. <https://www.dr.dk/sporten/fodbold/ingen-kvindeklubber-i-verdens-stoerste-fodboldspil-kvindefodbold-bliver-ikke-taget>

⁹ Paradoksalt i forhold til, at det var hårdt fysisk arbejde at være vaskekone eller arbejdet på gård/i marken

sig til elitesport eftersom deres kroppe var svagelige i forhold til mændene (Jexen, 2021, s. 262-263). Under Kammersgaards første forsøg over Kattegat, fik doktor Præst efter længere tids argumentation, relateret til hendes køn og helbred, overtalt hende til, at afbryde hendes svømning over Kattekat. Som opponent til lægen var forfatteren Niels Anesen, der både hjalp Jenny med at skaffe økonomisk støtte, og senere etablerede kontakt til fiskeren Peter Madsen, der skulle sejle langs hende over Kattegat (Jexen, 2021, s. 260-261).¹⁰ I Sophy A. Christensen og Bodil Begtrup bliver man indirekte præsenteret for den patriarkalske mand. Sophy havde svært ved at finde en læreplads hos en snedkermester, og hun blev gentagende gange afvist på grund hendes køn (Jexen, 2021, s. 38). Som studerende på universitet oplevede Bodil hvordan mændene så ned på kvinderne *''På kunsthistorie havde hun oplevet, hvordan professorerne ignorerede de kvindelige studerende, og på statsvidenskab, hvor de kun var fire kvinder, blev kvinder drillet''* (Jexen, 2021, s. 67). Dette er altså eksempler for den patriarkalske mand, som var med til at opretholde det patriarkalske samfund, i kraft af deres konformitet til samfunds samfundsstrukturerne.

Karakterfunktionernes grundlæggende opposition til hinanden, illustrere, at de specifikke narrativer er skrevet med udgangspunkt i nogle antagonistiske træk. Portrætterne bliver drevet af en form for iboende konflikt mellem kønnene og samfundet, som groft sagt bliver opstillet som kampen imellem det gode og det onde. Jexen tillægger ikke nogen bestemte mænd 'skylden' for kvindernes udfordringer igennem historien. Det er strukturernes 'skyld' og derfor kan vi til stadighed anfægte dem.

I de tilfælde hvor der ikke forekom direkte konflikt mellem kønnene, er som oftest, når portrættet indeholder karakterfunktionen 'hjælperen'. Her er der tale om en mand, som ikke lever efter de patriarkalske træk. Han er derimod en mand, der er kvindens allierede og hjælper hende på den ene eller anden måde, til at opnå hendes mål. Mandefiguren er altså 'okay' når han spiller med på kvindens præmisser og målsætninger. Det virker da heller ikke tilfældigt at netop disse bifigurer får spaltepads, selvom portrætterne handler om kvindernes rejse/kamp. Flere af portrætterne kunne godt beskrives uden at disse bifigurer blev inddraget. Ved at anvende karakterfunktionen 'hjælperen' legitimerer Jexen indirekte kvinden mål, i kraft af mandens mere 'magtfulde' position. Kvinderne stod altså ikke altid alene i kampen mod det 'onde', der var også 'gode' mænd på kvindernes side, i kampen mod det patriarkalske samfund. Herigennem får Jexen produceret nogle meget tydelige in og

¹⁰ Andre eksempler på 'hjælperen': Sophys snedkermester, Karen Vofls mand, Anna Anchers mand, Susanne Gieses mand

out groups forhold. Grundet den tydelige distinktion imellem grupperne, bliver der implicit fremhævet hvilken normer og værdier der er de *rigtige*, i kraft af, at kvinder er de 'gode'.

Karakterfunktionerne i det skematiske narrativ

Det skematiske narrativ

Overstående afsnit illustrerer og eksemplificerer hvordan de specifikke narrativer er opbygget omkring nogle bestemte mønstre, og hvordan karakterfunktionerne har den samme gennemgående rolle i narrativerne. Hvis man prøver at anskue funktionerne ud fra det skematiske narrativ, altså det mere overordnede og generelle niveau, kan man se paralleller fra skønlitteraturen. Hvis man fjerner personfunktionerne, kønnene og de generelle strukturer der ses i karakterfunktionerne, kommer de skematiske narrativs mønstre til syne. Som Wertsch beskriver, er de skematiske narrativer som mere generelle. De indeholder nogle mønstre, men man forholder sig ikke direkte til personinformation eller begivenhedsinformation mm. Når man blot kigger på mønstrene, bliver parallellerne til skønlitteraturen tydelig. Her kan karakterfunktionerne overføres til karakterfunktioner: Helten, dragen og prinsessen. Altså helten der rejser ud for at slå dragen ihjel og derefter får prinsessen. Dette er selvfølgelig en analogi, og skal ikke forstås bogstaveligt. I de specifikke narrativer, er det kvinden som indtager helterollen. Kvinden er helten, som drager ud på en rejse for at nedkæmpe dragen. Rejsen er en metafor for livet, og repræsenterer den livsrejse kvinderne er på, i deres kamp og bestræbelser for at opnå det/de mål de har sat sig for. Dragen er en metafor for den modstand kvinderne møder på deres rejse. Modstanden er som oftest de patriarkalske samfundsstrukturer som modarbejder deres mål, og kvinderne bliver derfor nødt til at trodse disse strukturer og/eller kæmpe imod dem. Karakterfunktionen 'patriarken' går også ind under dragen, og så agere 'hjælperen' en form for sidekick, også kaldet confidanten, der har til formål at hjælpe helten med sit mål. Når kvinderne har været på deres livsrejse, og overkommet den modstand hun har mødt på sin vej, så vinder hun prinsessen. Prinsessen er den frihed/eller kvindepolitisk progression kvinden opnår når hun har slået dragen ihjel.

Yderlig kan der knyttes den klassiske fortæller struktur, det gode mod det onde. Det gode mod det onde, er også et eksempel på et skematisk narrativ, da det er en generel struktur som former plottet, men ikke indeholder nogle specifikke detaljer. I forhold til de specifikke narrativer, vil kvinderne være de gode, der kæmper for progression, rettigheder og frihed, og samfundet være de

onde, da de undertrykker kvinderne. I henhold til denne opgave, ses det først anvendte skematiske narrativ som værende mere præcist, i kraft af, narrativernes plot, opbygning og karakterfunktionernes roller.

Overordnet set, kan der argumenteres for med udgangspunkt i Wertsch, at konstruktionen af de specifikke narrativer sandsynligvis er blevet influeret af et skematisk narrativ, da der er illustreret gennemgående mønstre og karakterfunktioner på tvær af de specifikke. Dette skematiske mønster er almindeligt og eksempler findes både indenfor skønlitteraturen og folkelitteratur (Bertel, 2015, s. 42), og kan findes tilbage i antikken og mytologi (Kyle, 1968, s. 1). Det at Jexen har disse mønstre i sine specifikke narrativer, kan stamme fra, at mennesket ubevidst anvender disse narrative mønstre i vores konstruktion af nye narrativer, da de er indlejret i vores kultur, og vi har tendens til at konstruerer nye narrativer med udgangspunkt i kendte (skematiske) narrative mønstre (Wertsch, 2021, s. 76).

Karakteristika knyttet til karakterfunktionerne

Figuren og karakterfunktion 'den stærke kvinde' er i overstående blevet belyst. Figuren i narrativerne kommer til syne, da kvinderne var villige til at gå imod det etablerede samfund 'det patriarkalske samfund'. Karakterfunktionen 'det patriarkalske samfund' indeholder de strukturer der var med til at dikterer normer og forventninger til kønnene og yderligere de manglende kvindelige rettigheder. Kvinderne var stærke, fordi de på hver deres måde trodsede nogle normer og forventninger og stillede sig i opposition. Deres handlinger var usædvanlige i deres samtid, da de stod i en position med færre muligheder og rettigheder end mændene, men formåede alligevel at trodse samfundsstrukturene, kæmpe sig frem, og udrette nogle ekstraordinære ting. I kraft af, at samfundsstrukturen var opbygget omkring patriarkatet, var der en tydelig ulighed i magtrelationen mellem kvinder og mænd, hvoraf kvinderne var mændene laverestående. Det at kvinderne gik imod den formelle og uformelle magtstruktur, og ikke konformerede deres adfærd derefter, må have krævet en vis styrke. Når deres handlinger beskrives som udsædvanlige, ligger det sig op ad socialpsykologiens teori om gruppestrukturer. Mennesket er et flokdyr, har og har behov for at passe ind i grupper, derfor konformerer vi vores adfærd, så den tilpasser sig til den herskende samfundsnorm. Igennem det udtalt pres (magtstrukturere/gruppedynamikker) vil mennesket have tendens til at følge majoriteten, selvom de er klar over at noget måske er forkert''*That we have found the tendency to conformity in our society so strong that reasonably intelligent and well-meaning young people are willing to call white black is a matter of concern''* (Asch, 1955, s. 34). Jexens bog etablerer et tydeligt in og out

group forhold imellem kvinder om mændene/samfundsstrukturene. I kraft af karakterfunktionerne Jexen skriver ud fra, bliver der konstrueret et tydeligt gruppeforhold. Kvinderne tilhører den samme gruppe/fællesskab, in group 'os', og de står i opposition mod mændene/samfundsstrukturene out group 'dem'. Selvom Jexens mål er at skrive kvinder ind i historien, resulterer hun med denne gruppestruktur, at konstruerer en meget fragmenteret historie. Hendes pointe om kvindernes manglende repræsentation i historieskrivningen, anfægtes ikke, men hun formår ikke, at indskrive kvinderne i historien på en frugtbar måde, eftersom hun beskriver kvinden som opponert til det etablerede.

Igennem de specifikke narrativer og karakterfunktioner bliver der lagt fokus på, og fremhævet nogle bestemte kvaliteter og værdier, som er gennemgåede for bogen. Hvis man kigger overordnet på den levemåde som kvinderne praktiserede, og de værdier som bliver fremhævet, finder man et mønster af progressive kvinder. Der bliver konstrueret et (erindrings)fællesskab, hvorefter det er bestemte værdier og normer som er fremtrædende. Kvinderne er først og fremmest normbrydende, og lader sig ikke konformere af datidens patriarkalske samfundsstrukturer. Det patriarkalske samfund var som sagt bygget på traditionelle værdier, hvorefter der var lidt frihed til kvinden. Manden havde magten og kvinderne havde få eller ingen rettigheder. Der forekom en tydelig hierarkisk familiestruktur, og de traditionelle kønsroller hvor kvinden var hustru og mor, var grundlæggende for hendes liv og identitet. Dette står selvsagt i stor kontrast til nutidens danske værdier. I 2016 lavede kulturministeriet en Danmarkskanon, hvorefter danskerne stemte på de samfundsværdier de fandt mest betydningsfulde og bærende fremadrettet: Velfærdssamfundet, frihed, tillid, lighed for loven, kønsligestilling, det danske sprog, foreningsliv og frivillighed, frisind, hygge og den kristne kulturarv.¹¹

De kvinder Jexen beskæftiger sig med, indordner sig ikke efter datidens normer og værdier, og trods gang på gang de forventninger man havde til kvinden. Uanset hvor (u)bevidst og/eller aktivistiske deres handlinger var, har de generelt det tilfælles at være normbrydende på den ene eller anden måde. Susanne Giese var meget utalt samfunds kritisk, og ville ændre nogle strukturer. Hvorimod Jenny Kammers brud var forestillingen omkring den svage kvindekrop, og Nordentoft fastholdt hendes ret til at være alenemor. Kvinderne er langt mere autonome end for deres samtid, og valgte aktivt ikke at konformere sig af samfundets forventninger. Igennem deres handlinger bliver der samlet set konstrueret et værdisæt, hvorefter den autonome kvinde bliver fremhævet, og det er igennem deres normbryd, at der konstrueres idealer og ønskværdig adfærd. I kraft af deres handlinger,

¹¹ Regeringen.dk. "Her er Danmarkskanonen" Konsulteret 6. januar 2023 [Her er Danmarkskanonen - Regeringen.dk](#)

lever/stræber kvinderne efter en langt mere moderne værdier, ligeværd mellem kønnene og selvstændighed. De bryder altså med den patriarkalske hierarkiske relation der er mellem kønnene.

Igennem det skematiske narrativ, får vi præsenteret kvinden som helten, og ifølge Jerzernik er helten netop historiske figurere vi kan identificere os med. Helten er den gode som bekæmper det onde; fortidens ideologier. Helten bliver skabt igennem forandring, og bliver helt igennem deres arbejde med at fordrive skurken; dem vi ikke identificerer os med (Hudson & Browman, 2012, a. 191). Kvinderne bliver repræsentanter og idealer for fortidens forandringer, og derigennem har indflydelse på vores kollektive erindring.

Kvinde kend din historie – erindrings(brug)

Igennem *Kvinde Kend Din Historie*, bliver man præsenteret for 50 forskellige kvinder og deres portrætter. Jexen producerer specifikke narrativer via disse portrætter, og derigennem arbejder hun med historiebevidsthed og erindring.

Som tidligere omtalt er den kollektive og individuelle sammenfiltret i hinanden, men grundet analytisk anvendelse kan de opdeles. I dette tilfælde vil den individuelle erindring, være den erindring det enkle individ opnår igennem en sociokulturel proces. Alle de kontekster, arenaer og stimuli individet møder igennem livet, har indvirkning på, hvordan individet forstår deres nutid. Et værk som Jexens og hendes erindringsarbejde, vil være et 'møde' hvoraf individet anvender dets indhold til at forstå fortiden. Individet vil behandle indholdet og kognitivt kategoriserer indholdet i skemaer, hvorefter det bliver en del af individets erindring og forståelse af dets fortiden og nutid. Jexen bog er derfor ikke blot en deskriptiv fortælling af fortiden, men er performativt i kraft dets indvirkning på modtageren. Den erindring individet subjektivt møder igennem livet, kollektive erindring/narrative skemaer, er derfor afgørende, eftersom det er med til at forme den individuelle erindring.

Derudover er det tydeligt at Jexen arbejder med historie(erindrings)brug. Jensen selv omtaler det som fortidsbrug og beskriver det blandt andet således "*Det vil være nogen historiebevidsthed/fortidsbrug (en persons/gruppes/institution) og dermed deres bevidsthed om noget og brug af bestemte fortider til noget*" (Jensen, 2017, s. 14-15). Heropad ligger Halbwachs sig, da han skriver, at man anvender fortiden til nutidigt formål (Halbwachs, 1950, s. 33). Jexen bruger

fortiden/erindring til at understøtte og fremme en nutidig agenda. Både i forhold til, at skrive kvinder ind i historien, men også til at understøtte den brydningstid der er i forhold til normer og forventninger til kvindekvænet. Igennem hendes erindringsarbejde, sidder læseren tilbage med bestemte og nøje udvalgte fragmenter fra fortiden, der understøtter hendes agenda. Jexens bog bærer altså præg af et kritisk perspektiv, hvoraf historien anvendes til at udvide historiebevidstheden om kvinder i historien. I tråd med Straub ses altså et forstyrrende perspektiv, hvoraf Jexen anvender narrativet til at udfordre *fortidens* historieskrivning.

De specifikke og det skematiske narrative er en del af Jexen erindringsarbejde. Herigennem konstruerer hun et bestemt narrativ relateret til disse kvinder. I kraft af de frembragte karakterfunktioner, vurderer læseren de kvindelige portrætter og deres handlinger ud fra nutidige normer og værdier. Kvinden ender i heltepositionen eftersom, at vi tillægger hende nutidige idealer. Nutidige idealer, hvoraf man glorificerer den stærke og selvstændige kvinde, og hvor kvinden har girlpower hvis hun netop bryder med de konventionelle rammer. Dette er et persontræk som i særdeleshed forbindes med vores samtid, senmoderniteten. Jexens fokus på individet, er ligeledes et træk fra senmoderniteten, eftersom der i denne periode forekommer en acceleration indenfor individualiseringen. Mennesket er ikke længere fastholdt til tidligere sociale kategorier, såsom slægt, familie, kønsroller og sociale klasser mm. men har evnen og friheden til at agere som de har lyst, og/eller kritisere og reflekterer over normer og værdier som de ikke identificerer sig med (Jørgensen, 2012, s. 93-97).

I kraft af, at Jexen skriver med udgangspunkt i det tidligere beskrevet skematiske narrativ, ender vi som sagt med succeshistorier hvori kvinden er helten. Dette synes at være homogenisering, i forhold til, at Jexen argumentere for større diversitet i udvalget af kvinder i sit forord. Jexens vinkling på hendes portrætskrivning konstruerer et omdrejningspunkt hvor kvinden skal være den stærke og overvinde den modstand hun møder. En ikke decideret succeshistorie, men et eksempel på en kvinde som møder modstand og løser det på en barbarisk måde, er den tredobbelte barnemoder Ane Cathrine Andersdatter. Jexen selv skriver "*Forholdene for kvinder, der fik børn udenfor ægteskabet, var ekstremt barske, så mange så barnemord som den eneste udvej*" (Jexen, s. 152). Jexen portræt af Andersdatter bærer præg af, at hun vægter at fremhæve de undskyldende strukturelle faktorer, i forhold til oversagsforklaring af kvindernes handlinger. Det bliver tydeligt under dette specifikke narrativ, at Jexen ikke prøver at sætte Andersdatter i unødvendigt dårligt lys, trods kendsgerningen at hun er barnemorder. Om end narrativet stikker ud fra mængden, eftersom det ikke er nogen

succeshistorie, så skriver det sig tydeligt ind i strukturen, hvoraf det er kvinderne imod de patriarkalske samfundsstrukturer.

Igennem konstruktionen af de specifikke narrativer, bliver kvinderne taget ud af deres historiske kontekst, men sættes alligevel i en form for gruppe sammen, på baggrund af det skematiske narrativ. Størstedelen af disse kvinder har levet livet, og ageret ud fra deres egne subjektive vilkår. De var ikke en gruppe fælles kvinder som udlevede en feministisk agenda, men var drevet af forskellige personlige målsætninger. Jexen behandling af dem, konstruerer dog alligevel et fællesskab. Vores samtidige samfundsdiskussion om køn og ligestilling skinner igennem, og hun anvender fortiden til at underbygge hendes feministiske målsætninger. Hvis man inddrager Jezerniks teori om erindring relateret til kollektiv erindring, vil hans påstand være, at når vi erindrer som samfund, så er det et udtryk for samtidens politiske strømninger (Hudson & Bowman, 2012, s. 184). Bogen er skrevet i en tid, hvor der er opbrud i, hvad man må og ikke må. Normerne ændrer sig, og alle er ikke enig i, hvor vi er på vej hen normmæssigt. Der er brud i hvordan kvinden må/skal se ud, hvordan hun skal agere og hvilken forventninger vi har til hende. #METOO har haft en kæmpe indflydelse på de kvinde/køns politiske strømninger, og skabt debat i forhold til vores normer og adfærd. Både i forhold vores anskuelse af kvinden, men også i forhold til relationen imellem kvinden og manden. Med udgangspunkt i Jezernik, kan der argumenteres for, at det nutidige fokus på kvinder og normer, overfører Jexen i hendes erindringsarbejde til kvinderne i fortiden.

Erindringsfællesskaber og identitetsdannelse

Som tidligere beskrevet i teoriafsnittet, behøver et erindringsfællesskab ikke være et fysisk oplevet fællesskab, altså et forestillet fællesskab som Jensen beskriver det. Det agerer et fællesskab i kraft af den overleverede kultur og erindring knyttet dertil.

Med udgangspunkt i Jensens teori om forestillet fællesskaber, kan der argumenteres for, at Jexen ret tydeligt, og oplagt skriver sig ind i et kønsmæssigt fællesskab, altså et fællesskab på baggrund af kvindekønnet. Alle danske kvinder kender selvsagt ikke hinanden, og det er derfor et forestillet fællesskab baseret på en fælles historie, med fælles forestillinger omkring hvad det indebærer at være en kvinde i Danmark. Heriblandt er det både kvindernes normer og værdier, deres adfærd og kønsroller, og de strukturelle samfundsforventninger kvinderne har levet og lever efter. Fællesskabet bliver opretholdt på flere forskellige niveauer. Allerede fra barn af, bliver piger opdraget og præget, både bevidst og ubevidst, til at agere på en bestemt måde. Dette sker igennem

internaliseringen af de indlejret kønsmæssige diskurser, som både forældre, pædagoger og samfund agerer ud fra. Som Jensen meget konkret beskriver det, så har et erindringsfællesskab stor indflydelse på det enkle individ ”... *at fællesskabet sætter præg på, hvordan dets medlemmer erfarer, tænker og handler i deres dagligdag. Det bliver dermed virkelighedsformende og virkelighedsskabende*” (Jensen, 2017, s. 137). I og med at Jexen skriver ud fra et kvindeligt perspektiv, skriver hun sig ind i en i forvejen etableret erindringsfællesskab, som har deres egen repertoire af historiefortællinger. Heriblandt ligger der narrativer som bliver fortalt og genfortalt hele tiden, som er med til at regulere hvordan man som kvinde agerer. Disse har altså indflydelse på vores normer, værdier og virkelighedsforståelse. Igennem hendes bog bidrager hun yderligere til dette repertoire af fortællinger. Jensen beskriver, at der kan være knyttet stærke følelser til forskellige erindringsfællesskaber (Jensen, 2017, s. 80-81). Det at Jexen producerer et tydeligt erindringsfællesskab hvoraf kvinden står i opposition til det patriarkalske samfund, konstruere som sagt et tydeligt in and out group forhold mellem kønnene. Selvom kvinderne ikke bliver positioneret som et direkte offer i portrætterne, bidrager gruppeforholdet alligevel med et følelsesmæssigt aspekt. Igennem beskrivelserne af kvindernes samfundsmæssige placering, og deres lavtstående placering i magthierarkiet imellem kønnene, forstærkes den følelsesmæssige betoning af erindringsfællesskabet. Det synes sandsynligt, at der kan knyttets følelser så som vrede, tristhed eller frustration, når man bliver konfronteret med kvindernes manglende muligheder og rettigheder langt op i tiden; følelserne knytter sig altså til det patriarkalske samfund. Derimod producerer portrætterne og kvindernes handlinger, kamp og formåen i deres samtid positive følelser så som empowerment, glæde og stolthed. Det synes ikke ligegyldigt hvilket følelser der knyttets til erindringsfællesskabet. Det at narrativerne producerer positive følelser knyttet til kvinderne, forstærker oplevelsen af fællesskabet og skaber en positiv vurdering af kvindernes handlinger og de karakteristika forbundet til dem. Omvendt forstærker det også de negative følelser til de patriarkalske samfundsstrukturer.

Jexens arbejde med erindrings(fællesskab) igennem portrætterne, er en god illustration på samfundsstrukturene indflydelse på menneskets liv. Når Jexen producerer narrativerne som succeshistorier hvor kvinden er helten, og hvor hun slår dragen ihjel, som er det patriarkalske samfund, og får prinsessen, som er frihed/kvindepolitisk progression, skaber hun et bestemt erindringsfællesskab. Med de specifikke narrativer skriver Jexens sig ind i en struktur, hvor kvinden er helten i historien. Kvinden er den stærke som går imod det patriarkalske samfund. Ved at skrive sig ind i denne struktur, taler Jexen til en bestemt målgruppe af kvinde. Igennem hendes portrætter viser hun, at selvom kvinder stod med nogle rigtige dårlige vilkår og rettigheder, så formåede de

alligevel at gå imod samfundets normer og udrette noget ekstraordinært. I bogen bliver læseren altså præsenteret for et lang række kvinder, som de i deres samtid kan spejle sig i. Når man bliver præsenteret for talrige eksempler hvor kvinden bryder igennem glasloftet på den ene eller anden måde, vil modtageren kunne sidde tilbage med et indtryk af 'hvis de kunne, så kan jeg også'. Igennem identifikationsprocessen bliver bogen både identitetsdannende men også motiverende da kvinder netop bliver præsenteret for et succesfuldt spejl. Bogen producerer et erindringsfællesskab, da den konstruerer et fælles narrativ med fælles erfaringer, hvoraf der kan trækkes paralleller til nutiden. Grundet de nutidige paralleller og de kontinuerlige normbryd Jexen portrætterer, konstruerer hun et fællesskab hvor kvinden er den stærke autonome kvinde. Man bliver præsenteret for en ønskværdig og idealiseret adfærd fra kvinderne, som fremstilles således, at det er det man som kvinde bør stræbe efter. Stræbe efter en større autonomi, handlekraft, innovation og færdighedsniveau, hvoraf kvinder i højere grad skal insistere på deres plads i samfundet, og gå imod dets forventninger, og agere ligesom de har lyst til. Disse karaktertræk kan også knyttes til det senmoderne samfund. Det store fokus på autonomi og det at være handlekraftig, er netop et moderne fokus. Yderlig synes det, at der bliver konstrueret et narrativ, hvoraf det herliggøres når individet kan præstere og udrette noget. Det at der er fokus på, at kvinder udretter noget ekstraordinært i deres samtid, trækker paralleller til en nutidig præstationskultur. Kvinder er noget særlig i kraft af hvad de gør, og ikke på grund af hvem de er.

Jexens bog bliver en form for kvindeligt vidnesbyrd som kvinder kan identificere sig med. Det senmoderne samfundsbryd med de traditionelle kønsroller og normer, bevirker flere muligheder for kvinden, og derigennem er hendes identitet ikke længere knyttet til traditionelle kønsroller. Identiteten knyttet til kvinden er ikke længere blot givet. De store titler mor og hustru er ikke en selvfølge på samme måde mere, og kvinden har mulighed for at finde frihed og identitet i meget andet. Jexen præsenterer et fællesskab, hvor kvinden kan finde styrke og identitet. Igennem fortiden og erindringen kan kvinden finde mening, og integrerer karakterfunktionernes betragtninger i deres egen selvforståelse og identitet. Den nutidige kvinde, der måske ikke føler at hun passer ind i samfundets kasser, kan identificere sig med fællesskabet af normbrydende kvinder i bogen. Når Sofie Linde og Helle Thorning Smith insisterer på, at gøre tingene og leve livet ud fra deres egne feministiske principper, lever de sig ind i dette fællesskab af normbrydere. Sådan et fællesskab kommer ikke ud ad den blå luft. Som Jexen selv illustrere, har der igennem generation efter generation været normbrydende kvinder, der har sat spørgsmålstegn ved normer og forventninger til kvinder. Når nutidens kvinder gør som de gør, er det blandt andet på baggrund af fortidens kvinder. Igennem fortidens kvinder, og de forbilleder de agerer, er der både blevet skabt idealer og forbilleder for denne

slags kvinder. Der har været kvinder før dem, som har banet vejen, både i form af muligheder, men også i form af forbilleder, og vist, at der er plads til stærke kvinder. Thorning selv er et eksempel på en kvinde, som har spejlet sig i andre feministiske kvinder og læste kvindelitteratur som har præget hendes verdensbillede ind i voksenlivet (Thorning-Schmidt, s. 6). I 2021 udkom Thorning selv med bogen 'Blondines beretninger', som netop er hendes beretninger om køn, ligestilling og feminisme. Yderlig er hun i de senere år blevet meget aktivt på de sociale medier, og tydelig omkring hendes feministiske standpunkter. Der ses paralleller til kvinderne i bogen, og Thorning vil også kunne været en historisk karakter Jexen kunne have anvendt, i kraft af hendes position som Danmarks første kvindelige Statsminister. Derudover er disse 'mediekvinder' et eksempel på, hvordan de via deres platforme og persona, er med til at understøtte dette erindringsfællesskab Jexen skriver sig ind i. En anden måde at praktisere sig erindringsfællesskab på, er igennem ritualer og traditioner. I kraft af Jexens formildede erindringsfællesskab, med de progressive karakteristika knyttet dertil, synes det rimeligt at koble mærkedagen og traditionen Kvindernes Internationale Kampdag dertil. Netop sådan en dag, understøtter, ritualisere og vedligeholder diskursen om kvindekamp. Mange af de samme ligestillingsemne Jexen bearbejder i hendes bog, ses i medierne, når der fejres Kvindernes Internationale Kampdag (Lange, 2020, Berlingske), (Mogherini et al., 2017, Jyllands-Posten). Jexens bog, podcast og Instagram er blot en del af en erindringskultur, der er knyttet til dette erindringsfællesskab.

Som tidligere beskrevet, har mennesket tendens til at konformere deres adfærd efter majoriteten. Det er derfor ikke lige til at gå imod majoriteten, og det kan have konsekvenser. For den almindelig gennemsnitsnitkvinde vil det sandsynligvis være det sociale ubehag, og i Linde og Thornings tilfælde, kan det resultere i social udskammelse i medierne. Kvinderne i bogen, og Thoring og Lindes, bliver manifestationer på, at man som kvinde godt kan bryde med normerne og stadig opnå succes. Bogens beskæftigelse med erindring, bliver et bevis på, at kvinder igennem historien har været normbrydere, og leverer et erindringsfællesskab til de kvinder der bryder med normerne i deres samtid, og en oplevelse af kontinuitet med deres fortid. Bogen præsenterer et spejl og et fællesskab indenfor forskellige aspekter af kvindelivet.

Som menneske forholder og spejler vi os hele tiden med omverdenen og historie, og vores identitetsdannelse bliver i høj grad præget af det samfund og kultur vi vokser op i, og de fællesskaber vi tilhører. Som Straub beskriver "*For good or ill, we each live within and are constructed by particular historical narratives – of our people, culture, nations, region, family, and so on*" (Straub, 2005, s. 116). Mennesket er sociale væsner, og ifølge Halbwachs er det netop

igennem det sociale at vi erindrer. For at opretholde vores fællesskaber, er vi nødt til at have et fælles grundlag. Dette er blandt andet igennem fællesskabets fælles værdier og normer som bliver formet af den fælles erindring. Gruppen/fællesskabet konstruerer en fælles erindring/narrativ, som er sammenhængs- og identitetsskabende, da individet hele tiden forholder sig til sin kontekst, og internaliserer forskellige grupperes identitet. Bogen skriver sig ind i en samtid hvor vi i høj grad diskuterer og reflekterer over vores liv og vores muligheder for at forme det efter egne ønsker. Vores erindringsarbejde er derfor centralt i forhold til følelsen af kontinuitet, og ligeledes er vores erindringsfællesskaber. Det erindringsfællesskab Jexen skriver sig ind i, bliver identitetsskabende i kraft af, at det er virkelighedsformende og skabende. Bogen præsenterer nogle ønskværdige personkvaliteter, som man som læser måske kan identificere sig med, og hvis ikke, så ved hvad man som læser hvilken kvaliteter man skal stræbe efter. Mennesket forstår sig selv i kraft sin fortid sammenholdt med sin nutid. Den måde vi taler om fortiden, og de aspekter vi vælger at fortæller og genfortælle, har derfor indflydelse på, hvordan vi som mennesker agerer i nutiden. De karakterfunktioner og det skematiske narrativ der findes i bogen, er Jexens udlægning af fortiden, og det er den fortælling modtageren forholder sig til. Man bliver præsenteret for nogle normer værdier og idealer, og igennem identifikationsprocessen spejler vi os i andre og andet (normer, værdier, idealer), og igennem denne spejling genkender man sig selv, eller internaliserer det andet. Igennem bogens karakterfunktioner og det skematiske narrativ, bliver der illustreret kulturelle værdier som individet/modtageren kan forholde sig til, reflektere over og/eller internaliserer. Altså det er igennem dualitet af et kulturelt produkt/konstrueret narrativ, og individets møde med det, at det kan blive identitetsskabende.

Herstory

Jexen skriver selv, at herstory har tendens til at skrive om kvinder med udgangspunkt i helte eller offerroller. Hun argumenterer selv for, at hun ikke skriver sig ind i denne genre, grundet sit valg af kvinder ”*Derfor skriver jeg både om kendte og ukendte kvinder. Nogle har vilde og komplicerede historier, mens andre er med, fordi deres liv afspejler deres samtid*” (Jexen, 2021, s. 9). Denne argumentation kan dog anfægtes, eftersom denne udvælgelse af kvinder, intet siger om deres helte eller offer rolle. Derudover, har jeg i min søgning omkring herstory fundet, at det generelt beskrives som værende historieskrivning skrevet ud fra et kvindeligt perspektiv. Jeg vil ikke afvise af der kan være disse tendenser som Jexen beskriver, men derudover, har jeg ikke fundet disse tendens beskrevet i litteraturen om herstory (Ourabah, 2020, s.). For det andet, har analysen af narrative

vist, at kvinderne netop kan karakteriseres som helten. Kvinderne kommer ikke som prinsen på den hvide hest og redder dagen, men hun er helten i kraft af hendes normbrydende adfærd. Der kan derfor argumenteres for, at Jexen netop skriver sig ind i herstory genre hvoraf de portrætteres som helte. Yderligere som teoriafsnittet om herstory beskriver, så er det som oftes historieskrivning skrevet ud af et kvindeligt perspektiv. Det kvindelige perspektiv er hele grundlaget for bogen. Det bliver dog paradoksalt, at Jexens mål er at skrive kvinder ind i historien, så det bliver en fælles historie uagtet køn. Hendes fokus på kvindekønnet og kvindeindividet, konstruerer en tydelig distinktion mellem vi (kvinder) og de andre (mændene). Både med udgangspunkt i socialpsykologiens gruppeteori og Jensens teori og erindringsfællesskaber, kan der argumenteres for, at Jexen konstruerer et tydeligt skel imellem kønnene. Det bliver meget tydeligt, at man forherliger kvinden og de værdier de står for, og deraf hvilken værdier og normer kvinder bør identificere sig med. Skellet imellem kønnene bliver relevant, set i synet af hendes mål om at skrive kvinder ind i en fælles historie. Ved at producere sådan et skel mellem kønnene, modarbejder hun netop sit mål om en mere fælles historie.

Konklusion

Igennem dette speciale, er følgende blevet undersøgt: Hvordan anvendes historiebrug til at konstruerer erindringsfællesskaber i bogen 'Kvinde kend din historie – et spejl til fortiden' og hvorledes kan disse siges at være identitetsskabende? Med udgangspunkt i James Wertsch teori om narrativer, er forskellen imellem specifikke og skematiske narrativer blevet illustreret. I gennem arbejdet med de specifikke narrativer, er der med udgangspunkt i treaktsmodellen blevet påvist en gennemgående plotstruktur. Narrativernes opbygning er inddelt i første, andet og tredje akt. I første akt præsenteres vi for kvinderne og samfundsstrukturer og afsluttes med en personlig målsætning. Andet akt omhandler kvindens kamp for at opnå sin målsætning, og afsluttes med at målsætningen opnås. Tredje og sidste akt er en udfasning af narrativet, og omhandler eftertiden af kvindens liv og/eller Jexens refleksioner. Videre er der også blevet fremvist bestemte gennemgående karakterfunktioner i de specifikke narrativer. Den bærende karakterfunktion er 'den stærke kvinde' som står i opposition til karakterfunktionen 'det patriarkalske samfund'. Med udgangspunkt i karakterfunktionerne og narrativernes plotstruktur, er der anskueliggjort hvorledes disse har sammenhæng med et bestemt skematisk narrativ. Dette skematiske narrativ er blev beskrevet via analogien, helten, dragen og prinsessen, og omhandler kvindernes kamp mod det patriarkalske samfund, i kampen for progression og frihed. Med udgangspunkt i Wertsch, er der argumenteret for, at der ses sammenhæng mellem de specifikke narrativer og et skematiske narrativ, og at konstruktionen af de specifikke narrativer sandsynligvis er influeret af dette i forvejen veletableret skematisk narrativ. Derudover i sammenhæng med Eric Bernard Jensens teori om erindringsbrug, er der blevet argumenteret for, hvordan nutidens agendaer og aktualiteter har indflydelse på historieskrivningen, og at denne agenda ses i portrætterne. Jexens mål om kønsmæssig ligestilling i historieskrivningen skinner igennem under udvælgelsen og behandlingen af de specifikke narrativer. Hun anvender vidt forskellige kvinder som ingen historisk sammenhæng har med hinanden, men producerer alligevel et erindringsfællesskab på baggrund af denne vinkling. Bogen eksemplificerer tydeligt, hvorledes man i nutiden aktivt kan vælge og fravælge elementer fra fortiden, så de passer ind i den fortælling man konstrueres. Analysen har yderlig vist, at der kan knyttes bestemte karakteristika til kvinderne i de specifikke narrativer, og hvorledes disse normalt forbindes med karakteristika fra det senmoderne samfund. I gennem det narrativ der bliver konstrueret, fremhæves og herliggøres persontrækkene, den autonome, progressive og normbrydende kvinde. Afsluttende har analysen illustreret, at igennem det skematiske narrativ og karakterfunktionerne bliver der skabt et

erindringsfællesskab som kan siges at være identitetsdannende. Erindringsfællesskabet tager udgangspunkt i den gruppe kvinder man bliver præsenteret for i portrætterne og det skematiske narrativ knyttet dertil. Der konstrueres et fællesskab med udgangspunkt i det værdisæt og de karakteristika der er blevet illustreret som værende fællestræk på tværs af portrætterne. Med udgangspunkt i teorien, er sammenhængen mellem identitetsdannelsen og historie(bevidsthed) blevet illustreret. Individets udvikler sig igennem mødet med andre og andet, heriblandt samfundsstrukturer, historien og grupper, og derigennem internalisere det bestemte normer og værdisæt. Jexens konstruerede erindringsfællesskab bygger på et repertoire af specifikke narrativer, og illustrere en kontinuitet af en bestemt slags kvinde igennem historien. Erindringsfællesskabet bliver identitetsskabende i kraft af det forestillede fællesskab der formidles, hvoraf individet kan internalisere og integrere narrativet og fællesskabet som en del af dets egen selvopfattelse og historiearv.

Litteraturliste

Bøger

- Brinkmann, B. (2008). *Identitet - Udfordringer i forbrugersamfundet*. Aarhus, Denmark: Forlaget Klim (17-20)
- Bruner, J. S. (1990). *Acts of Meaning*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press
- Erll, A. Nünning, A. (2008). *Cultural Memory Studies – An International and Interdisciplinary Handbook*. Berlin, Germany: Walter de Gruyter GmbH
- Foucault, Michel. *The birth of biopolitics*. Palgrave Macmillan: 2004/1979
- Goffman, E. (1967). *On face-work*. In E. Goffman, *Interaction ritual. Essays on face-to-face behavior*. New York Pantheon Books (5-45)
- Gry, J. (2021). *Kvinde Kend Din Historie – Spejl dig i fortiden*. Herzegovina, Bosnia: Gyldendal
- Graakjær, N.J. (2013). *Grupper. Definitioner, strukturer og processer*. I M. Jacobsen, E. Laursen & J.B. Olsen (Eds.). *Socialpsykologi. En grundbog til et fag* (269-290)
- Halbwachs, M (1992). *On Collective Memory*. Chicago and London: The University of Chicago Press
- Hartmut, R. (2013). *Social Acceleration – A New Theory of Modernity*. United States of America: Columbia University Press
- Hudson, R. Bowman, G. (2012). *After Yugoslavia – Identities as Politics within the Successor States*. New York: Palgrave macmillan
- Jensen, B. E. (1996). *Historiebevidsthed og historie – hvad er det?*, i: Brinckmann, Henning & Rasmussen, Lene *Historieskabte såvel som historienskabende 5-18*. Gesten: OP-forlag Aps.
- Jensen, B. E. (2017). *Historiebevidsthed/Fortidsbrug teori og empiri*. Århus, Danmark: Historia
- Jørgensen, C. R (2012). *Danmark på briksen - en psykologisk perspektiv på Danmark og danskernes i det senmoderne*. Latvia: Hans Reitzel Forlag
- Jørgensen, C.R. (2008). *Identitet - Psykologisk og kulturanalytiske perspektiver*. København, Danmark: Hans Reitzels Forlag

- Mead, G.H. (1934/2005). *Sindet, selvet og samfundet*. København: Akademisk forlag
- Ourabah, M. (2020). *The Social Life of a Herstory Textbook – Bridging Institutionalism and Actor-Network Theory*. Brussel, Belgium: Palgrave macmillan
- Peterson, A. (2016). *Præstationssamfundet*. Latvia: Hans Reitzels Forlag
- Stevens, R. (2008). *Erik H. Erikson – Explorer of identity and the life cycle*. China: Palgrave macmillan
- Straub, J. (2005). *Narration, Identity, and Historical Consciousness*. New York, Oxford: Berghahn Books
- Therborn, G. (2004). *Between Sex and Power: Family in the World 1900-2000*. New York: Routledge
- Thorning-Schmidt, H. (2021). *Blondinens betragtninger – Om køn, feminisme og #metoo*. Danmark: Forlaget 28B
- Wagoner, B. Brescó, I. Awad, S. H. (2019). *Remembering as a Cultural Process*. Switzerland: Springer
- Warring, A. Bryld, C. (1999). *Besættelsestiden som kollektiv erindring – Historie- og traditionsforvaltning af krig og besættelse 1945-1997*. Gylling: Roskilde Universitetsforlag
- Wertsch, J. (2004). Specific Narratives and Schematic Narrative Templates. In *Theorizing Historical Consciousness*. Ed. Seixas. Toronto: University of Toronto Press
- Wertsch, J. V. (2021). *How Nations Remember: A Narrative Approach*. Oxford University Press

Artikler

- Bertelsen, L. G. (2015) ‘‘ Sigurd Fafnersbane sagnet som fortalt på Ramsundsristingen’’ *Scripta islandica*, 2015, Vol.66, p. 5-30
- Eide, T. (1988). ‘‘Jomfruen på glassberget’’: Refleksjoner over et av Asbjørnsen og Moes eventyr’’ *Tijdschrift voor skandinavistiek* Vol.9 (1-2) p. 41-56
- Holm, ML. Bülow, M. H., Henningsen, AL. (2018) ‘‘Historiske perspektiver på køn’’ *Kvinder, Køn & Forskning*, (4), p.3-11

Kyle, M. P. (1968): "Perseus and Andromeda" *American Journal of Archaeology*, Jan. Vol. 72, No. 1 pp. 1- 23

Lassen, Anne Sophie. (2021). "Gender Norms and Specialization in Household Production: Evidence from a Danish Parental Leave Reform" *IDEAS Working Paper Series from RePEc*, 2021

Nielsen, Carsten T. 1995, "Historiekultur og historiebevidsthed – alternative diskurser om historie", *Den Jyske Historiker. Historieformidling ekstranummer*, 31-41

Sherif, Muzafer "An Experimental Approach to the Study of Attitudes" *Sociometry*, Vol. 1 Nr. 1/22 (1937): s. 90-98

Solomen, Asch "Opinions and social pressure" *Scientific American*, (1955): 31-35

Tajfel, Henri "Experiments in Intergroup Discriminations" *Scientific American*, Vol. 223 (1970): 96-103

Warring, A. (2011). "Erindring og Historiebrug – Introduktion til et forskningsfelt" *Temp*, 2011, no 2. s. 6-35

Warring, A. Bryld, C. (1999). "Kollektiv erindring – hvad er det?" *Fortid og nutid*, 1999, s. 227-235

Wertsch, J. V. (2008). Collective Memory and Narrative Templates. *Social Research*, SPRING 2008, Vol. 75, No. 1. pp. 133-156.

Avisartikler

Dombernowsky, L. (2017). "Så længe der er mænd, der griner af kvinder med fodboldstøvler, er der kampe at kæmpe". *Information*. 5. august 2017. Senest tilgået 9. januar 2023 <https://www.information.dk/debat/2017/08/saa-laenge-maend-griner-kvinder-fodboldstoevler-kampe-kaempe>

Kjeldsen, J. S. (2021). "Croptop-forbud i folkeskolen støtter ikke elevernes selvstændighed og identitetsdannelse". *Information*, 26. august 2021. Senest tilgået 6. januar 2023. <https://www.information.dk/debat/2021/08/croptop-forbud-folkeskolen-stoetter-elevernes-selvstaendighed-identitetsdannelse>

Lange, M. M. ”Mænd får stadig mere i løn end kvinder – men hvorfor?”. *Berlingske*. 3. september. 2020. Senest tilgået 9. januar 2023. [Mænd får stadig mere i løn end kvinder – men hvorfor? \(berlingske.dk\)](https://berlingske.dk)

Larsen, A. N. (2022). ”Camilla to kun tre måneders barsel: ”Jeg skal ofte fortælle mig selv, at det er okay, at det gør mig glad at arbejde”. *Femina*, 13. oktober 2022. Senest tilgået 6. januar 2023

Mogherini, F. Malström, C. Thyssen, M. Bulc, V. Bienkowska, E. Jourová, V. Cretu, C. Vestager, M. ”Vi takker vores bedstemødre og kæmper for vores døtre på kvindernes internationale kampdag” *Jyllands-Posten*. 8. marts 2017. Senest tilgået. 9. Januar 2023 <https://jyllands-posten.dk/debat/breve/ECE9414251/vi-takker-vores-bedstemoedre-og-kaemper-for-vores-doetre-paa-kvindernes-internationale-kampdag/>

Mølbak, M. (2009). ”Oprør mod den perfekte mor”. *Information*, 6. marts 2009. Senest tilgået 6. januar 2023. <https://www.information.dk/debat/2009/03/oproer-perfekte-mor>

Rabøl, L. B. (2021). ”Mavebluseforbud vækker opsigt: - Kroppen må ikke være et problem i skolen, siger ekspert”. *TV2 Nyhederne*. 18. august 2021. Senest tilgået 6. januar 2023. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2021-08-18-mavebluseforbud-vaekker-opsigt-kroppen-maa-ikke-vaere-et-problem-i-skolen-siger>,

Redationen. (2016). ”Vi får dårlig samvittighed over kort barsel”. *Alt.dk*, 26. januar 2016. Senest tilgået 6. januar 2023. <https://www.alt.dk/boern/barsel-daarlig-samvittighed>,

Svendsen, E. (2018). ”Ny undersøgelse: Forældre plages af dårlig samvittighed”. *A4Medier*, 11. september 2018. Senest tilgået 6. Januar 2023. <https://www.a4medier.dk/aktuelt/artikel/foraeldre-plages-af-daarlig-samvittighed>,

Thiesen, H. (2020). ”Djøj-formand forsvarer offentliggørelse af undersøgelse, som mødte kraftig kritik i Politiken”. *Politiken*, 9. januar 2020. Senest tilgået 06. januar 2023. [https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art7592776/Djøj-formand-forsvarer-offentliggørelse-af-undersøgelse-som-mødte-kraftig-kritik-i-Politiken](https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art7592776/Dj%C3%B8j-formand-forsvarer-offentligg%C3%B8relse-af-unders%C3%B8gelse-som-m%C3%B8dte-kraftig-kritik-i-Politiken)

Thomsen, M. N. (2020). ”Ingen kvindeklubber i verdens største fodboldspil: ’Kvindefodbold bliver ikke taget seriøst’ ”. *Dr.dk*. 21. oktober. 2020. Senest tilgået 9. januar 2023 <https://www.dr.dk/sporten/fodbold/ingen-kvindeklubber-i-verdens-stoerste-fodboldspil-kvindefodbold-bliver-ikke-taget>

Türker, Selin. ”Institutionsleder på Kunstakademiet indrømmer: >>Det var mig, der skubbede busten i havnen<<”. *Berlingske*, 13. november 2020. Senest tilgået 06. januar 2023. <https://www.berlingske.dk/kultur/institutleder-pa-kunstakademiet-indrommer-det-var-mig-der-skubbede-busten-i>

Internetsider

Bog&ide.dk. ”Stærke kvinder”. Konsuleret 6. januar 2023. <https://www.bog-ide.dk/boeger/tema/taerke-kvinder>

Bog.dk. ”34 bøger om stærke kvinder og utrolige kvindeliv”. Konsuleret 6. januar 2023. <https://bog.dk/34-boger-om-taerke-kvinder-og-utrolige-kvindelig/>

Ereolen.dk. ”Tema – En hyldest til stærke kvinder”. Konsuleret 6. januar 2023. <https://ereolen.dk/tema/en-hyldest-til-taerke-kvinder>

Folketinget.dk. ”Kvinder i folkettinget”. Konsuleret 6. januar 2023. <https://www.ft.dk/da/folkestyret/grundloven-og-folkestyret/kvinder-i-politik>

Forfatterweb. ”Gry Jexen”. Konsuleret 6. januar 2023. [Jexen, Gry | forfatterweb](https://forfatterweb.dk/gry-jexen/)

Gyldendal.dk. ”Kvinde kend din krop”. Konsuleret 6. januar 2023. <https://www.gyldendal.dk/produkter/kvinde-kend-din-krop-9788779736252>

Litteratursiden.dk. ”Bogliste: Stærke kvinder”. Konsuleret 6. januar 2023. <http://litteratursiden.dk/lister/taerke-kvinder>

Masterclass.com. ”Writing 101: All the Different Types of Character in Literature”. Konsuleret 9. januar 2023. <https://www.masterclass.com/articles/guide-to-all-the-types-of-characters-in-literature#1upL7GRqdD5PI3OwBlcUD4>

Oxfordreference.com. ”Herstory”. Konsuleret 6. januar 2023. <https://www-oxfordreference-com.zorac.aau.dk/view/10.1093/acref/9780199657681.001.0001/acref-9780199657681-e-3750>

Regeringen.dk. ”Her er Danmarkskanonen” Konsuleret 6. januar 2023 [Her er Danmarkskanonen - Regeringen.dk](https://www.regeringen.dk/da/nyheder/2023/01/06/her-er-danmarkskanonen)

Skrivekunst.dk. ”Tre-akter-modellen”. Konsulteret 9. januar 2023

<https://www.skrivekunst.dk/handling/tre-akter-modellen>

Weforum.org. ”Global gender gap report 2022”. Konsulteret 6. januar. 2023. [Global Gender Gap Report 2022 | World Economic Forum \(weforum.org\)](https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2022)